

Projektas LIFE20 NGO4GD/LT/000009 (LITPAs for LIFE)

**Lietuvos saugomų teritorijų tinklo plėtra
Europos žaliojo kurso kontekste**

**MIŠKŲ BUVEINIŲ APSAUGOS TINKAMUMO IR
PLĖTROS POREIKIŲ VERTINIMAS LIETUVOS
SAUGOMŲ TERITORIJŲ PLĖTROS KONTEKSTE**

Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2023

Ataskaita parengta vykdant projektą LIFE20 NGO4GD/LT/000009

Lietuvos saugomų teritorijų tinklo plėtra Europos žaliojo kurso kontekste (LITPA for LIFE). Projektą finansuoja ES LIFE programa, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Gamtos paveldo fondas.

Ataskaitą parengė:

Argaudas Stoškus

Ekspertai:

dr. Zigmantas Gudžinskas

Giedrius Motiejūnas

Marijus Pileckas

Gediminas Raščius

Liutauras Stoškus

dr. Vaidotas Valskys

Už ataskaitoje pateikiamą informaciją visą atsakomybę prisiima projekto vykdytojas – Gamtos paveldo fondas. Čia pateikiamas turinys nebūtinai atspindi Europos Komisijos nuomonę.

BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS TRŪKUMŲ ANALIZĖ

Ivadas

Europos Sąjungos (ES) biologinės įvairovės strategijoje numatyta **iki 2030 m.** pasiekti, kad **biologinės įvairovės apsaugai įsteigtos teritorijos (BĮST) sudarytų ne mažiau kaip 30 %, o griežtos apsaugos – ne mažiau kaip 10 % ES sausumos ir jūros teritorijos.** Saugomų teritorijų plėtra kiekvienoje šalyje narėje turi prisidėti prie šio tikslo.

BĮST tinklo pagrindinis uždavinys – užtikrinti Buveinių¹ ir Paukščių² direktyvų įgyvendinimą – **sukurti Natura 2000 tinklą ir pasiekti jo efektyvumą. Efektyvus tinklas – kuriame užtikrinama palanki (sin. gera) Europos Bendrijos (EB) svarbos buveinių ir rūšių apsaugos būklė.** „Palanki natūralios buveinės apsaugos būklė, kai natūralus buveinės arealas ir jos užimami plotai tame areale nekinta arba didėja, kai yra ir, tikėtina, ateityje neišnyks jos ilgalaikiam palaikymui būtina specifinė struktūra ir funkcijos, ir kai šiai buveinei būdingų rūšių apsaugos būklė yra palanki. Palanki rūšies apsaugos būklė, kai rūšies populiacijos pokyčiai rodo, kad populiacija pajėgi ilgą laiką išlikti gyvybinga savo natūralioje buveinėje, o rūšies arealas nemažėja, taip pat nėra tikėtina, kad ateityje mažės, be to, buveinė, kurioje populiacija galės išlikti ilgą laiką, yra ir tikėtina, kad bus pakankamai didelė“³.

Kitų tarptautinių konvencijų ir nacionalinių biologinės įvairovės apsaugos tikslų įgyvendinimas taip pat gali prisidėti prie BĮST plėtros, tačiau efektyvus Natura 2000 tinklas turi potencialą užtikrinti didžiosios šių tikslų dalies įgyvendinimą.

Planuojant BĮST tinklo plėtrą svarbu atsakyti ar esamas tinklas užtikrina keliamus tikslus ir kokios turėtų būti plėtros apimtys, kad juos pasiektume. Į šiuos klausimus siekta atsakyti šioje studijoje. Pagrindinis dėmesys skiriamas BĮST pagrindą turinčioms sudaryti EB svarbos buveinėms, kurios dėl ūkinės veiklos, jos reglamentavimo ypatumų, grėsmių specifikos analizuotos grupėmis pagal ekosistemų pobūdį – miškų, pievų, pelkių ir kt. Analizė paremta buvusio ūkinės veiklos reglamentavimo, galėjusio įtakoti EB svarbos buveinių plotą ir būklę, buveinių ploto ir būklės analizės duomenimis, teorine informacija apie buveinių ir susijusių rūšių poreikius, grėsmes, būdingą ekosistemų dinamiką.

Saugomos teritorijos yra tik vienas iš biologinės įvairovės ir ekologinės pusiausvyros užtikrinimo instrumentų ir jų plėtros sprendimai yra priklausomi bei gali būti vertinami tik bendrame aplinkosaugos politikos kontekste. Dėl šios priežasties potencialūs apsaugos trūkumų sprendimai apima ir su saugomų teritorijų plėtra nesusijusius instrumentus, kurie atskirais atvejais vertintini kaip alternatyva BĮST plėtrai.

¹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos

² 2009 m. lapkričio 30 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos

³ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas

MIŠKŲ BUVEINĖS IR RŪŠYS

I. EB svarbos miškų buveinių ir rūšių apsaugos būklės apžvalga ir apsaugos tinkamumo bei pakankamumo vertinimo metodiniai principai

Lietuvoje yra išskiriama 13 Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių. Pagal naujausius apibendrintus duomenis⁴ tik vienos miško buveinės apsaugos būklė laikoma palankia, šešių – nepalankia bloga ir toks pats skaičius – nepalankia netinkama. Svarbu pažymėti, kad šis įvertinimas didžiąja dalimi yra paremtas gana ribotais duomenimis apie buveinių struktūrą ir funkcijas, ploto ir struktūros kaitos dinamiką bei pradiniais vertinimo kriterijais. Nusistovint būklės vertinimo kriterijams ir sukaupiant vis daugiau duomenų apsaugos būklės vertinimas tikslėja. Ataskaitos apie buveinių būklę EK yra teikiamos kas 6 metus.

1 lentelė. Europos Bendrijos svarbos miško buveinių tipų apsaugos būklė Lietuvoje

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
9010	Vakarų taiga	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9020	Plačialapių ir mišrūs miškai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9050	Žolių turtingi eglynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9060	Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9070	Medžiais apaugusios ganyklos	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9080	Pelkėti lapuočių miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9160	Skroblynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9180	Griovų ir šlaitų miškai	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
9190	Sausieji ąžuolynai	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
91D0	Pelkiniai miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
91E0	Aliuviniai miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
91F0	Paupių guobynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
91T0	Kerpiniai pušynai	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)

EB svarbos buveinių būklė vertinama pagal buveinės tipo arealą ir užimamą plotą (turi išlikti stabilūs arba didėti), struktūrą ir funkcijas bei ateities perspektyvas. Užimamas plotas areale yra vertinamas biogeografinio regiono lygmeniu. **Šalies lygmeniu svarbu užtikrinti palankų referencinį plotą, taip pat struktūrą ir funkcijas.** Nuo jų užtikrinimo priklauso ir ateities perspektyvos.

⁴ „Natura 2000“ prioritетinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos laikotarpiu.

Pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomos keturios buveinės, kurių plotas neturėtų mažėti. Nepalankios blogos būklės yra trys buveinės, likusios – nepalankios netinkamos. Atitinkamai šalyje turi būti padidintas šių buveinių plotas, palyginus su nustatyto pirmos inventorizacijos metu. Tai reiškia, kad dalis buveinių turi būti atkurtos parenkant tam tinkamiausias vietas. Šiuo metu Europos Komisijai pateikiamose ataskaitose apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą nėra nurodytas konkretus palankus referencinis plotas nepalankios būklės (pagal ploto kriterijų) buveinėms. Jis turės būti nustatytas teikiant kito laikotarpio ataskaitą. Šios analizės tikslais vadovautasi nuostata, kad pagal ploto kriterijų nepalankios netinkamos būklės buveinių plotas turėtų būti padidintas ne mažiau kaip iki 120 %, o nepalankios blogos būklės – iki 200 % referencinio ploto, kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos šalyje metu.

2 lentelė. Lietuvoje nustatytas⁵ EB svarbos miško buveinių tipų referencinis ir palankus referencinis plotas (saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikytos palankaus referencinio ploto¹ ir geros būklės buveinių ploto² reikšmės)

Kodas	Pavadinimas	Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha) ¹	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha) ²
9010	Vakarų taiga	57185	>57185	68622	61760
9020	Plačialapių ir mišrūs miškai	16303	>16303	19564	17608
9050	Žolių turtingi eglynai	30098	>30098	36118	32506
9060	Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų	800	>800	960	864
9070	Medžiais apaugusios ganyklos	438	>438	876	788
9080	Pelkėti lapuočių miškai	51993	51993	51993	46794
9160	Skroblynai	14739	>14739	17687	15918
9180	Griovų ir šlaitų miškai	8571	8571	8571	7714
9190	Sausieji ąžuolynai	270	>270	540	486
91D0	Pelkiniai miškai	50066	50066	50066	45059
91E0	Aliuviniai miškai	28710	28710	28710	25839
91F0	Paupių guobynai	291	>291	349	314
91T0	Kerpiniai pušynai	7186	>7186	14372	12935

Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų nėra buveinių, kurios būtų priskirtos atitinkančioms gerą apsaugos būklę. Nepalankios netinkamos apsaugos būklės laikomos 7 buveinės, nepalankios blogos – 5 ir nežinomos – 1. Kaip minėta, šis priskyrimas atliktas neturint tikslų buveinių būklės vertinimo duomenų. Tam tikro tipo buveinių struktūra ir funkcijos laikomos palankios (geros) apsaugos būklės, kai to tipo aptinkamų buveinių būklė yra gera. Būklės vertinimas atliekamas pagal apibrėžtus ir patvirtintus kriterijus. **Tačiau šiuo metu Lietuvoje nėra apibrėžta kokią palankaus referencinio ploto dalį turėtų sudaryti geros būklės buveinės, kad šalies mastu buveinės tipas galėtų būti laikomas esančiu geros apsaugos būklės.** Europos Komisijos parengtame ir šios ataskaitos rengimo metu Europos Parlamente svarstomame Gamtos atkūrimo reglamento⁶ 33 punkte nurodoma: „svarbu užtikrinti, kad valstybių narių ir visos Sąjungos teritorijoje laipsniškai didėtų plotai, apimantys į Direktyvos

⁵ Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2015 m. laikotarpis)

⁶ Europos parlamento ir Tarybos reglamentas dėl gamtos atkūrimo

92/43/EEB taikymo sritį patenkančius buveinių, kurios yra geros būklės, tipus, **kol bus užtikrintas kiekvieno buveinių tipo palankus referencinis plotas ir bent 90 proc. to ploto valstybės narės lygmeniu bus geros būklės**, kad Sąjungoje būtų galima pasiekti gerą tų tipų buveinių apsaugos būklę.“ **Remiantis šia nuostata buvo apskaičiuotas geros būklės buveinių plotas, kuris turėtų būti užtikrintas šalies mastu (2 lentelė).**

Ligšiolinė BAST tinklo plėtra buvo pagrįsta formaliu įsipareigojimu tinkle apsaugoti ne mažiau kaip 60 % prioritetinių ir 20 % neprioritetinių buveinių referencinio ploto. Šis plėtros etapas dar nėra pilnai užbaigtas, tačiau **BĮST plėtros uždaviniai įpareigoja žvelgti toliau ir orientuotis į įvardintų geros būklės EB svarbos buveinių plotų užtikrinimą.**

Žinant kokį geros būklės buveinių plotą turime pasiekti kitas svarbus žingsnis yra išsiaiškinti kokio geros būklės buveinių santykinio ploto galime tikėtis skirtingo ūkinės veiklos reglamentavimo teritorijose. Jis priklauso tiek nuo natūralių veiksnių (augaviečių potencialo), tiek antropogeninių veiksnių, kurių poveikis kiekvienam buveinės tipui pasireiškia kiek kitaip.

Siekiant išsiaiškinti natūralų augaviečių potencialą formuoti EB svarbos miško buveinėms buvo analizuojamas pastarųjų santykinis plotas ir būklė rezervatiniuose (I gr.) miškuose. Antropogeninių veiksnių (daugiausia ūkinio miškų naudojimo ir hidrologinių pertvarkymų) įtaka įvertinta pagal EB svarbos miško buveinių pasiskirstymo ir būklės augavietėse skirtumus skirtingoms miškų grupėms priskirtuose miškuose. Visos augavietės, kuriose analizuojamo tipo apsaugos tikslus turinčios buveinės sudaro reikšmingą dalį (daugiau kaip 0,15 %) augavietės ploto šalyje ir (ar) reikšmingą dalį (daugiau kaip 0,5 %) nuo įvertintos būklės buveinių, suskirstytos į du tipus.

1-o tipo augavietės – kuriose analizuojamų miško buveinių užimamas santykinis plotas palikus natūraliam vystymuisi potencialiai didėtų ir kuriose I gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro didžiąją to buveinių tipo ploto dalį. Iš jų **išskirtos buveinių apsaugos plėtros tikslinės augavietės**, kuriose analizuojamos buveinės griežtos apsaugos sąlygomis sudaro >20 % bendro EB svarbos miško buveinių ploto ir kurių bendras plotas Lietuvoje yra didesnis kaip 10 tūkstančių hektarų. Taip pat įtrauktos augavietės, kurių bendras plotas yra tarp 1 tūkstančio ir 10 tūkstančių hektarų, jei buveinių santykinis plotas jose sudaro arba potencialiai gali sudaryti (kai buveinių plotas tose augavietėse I gr. miškuose per mažas patikimam dėsningumui nustatyti, bet tendencijos leidžia daryti tokią prielaidą) daugiau kaip 50 % bendro EB svarbos miško buveinių ploto. Šiose augavietėse potencialiai lengviausia pasiekti didelį saugomų buveinių plotą ir gerą būklę netaikant išteklių reikalaujančių gamtotvarkos priemonių. Dėl šios priežasties rengiant BĮST plėtros pasiūlymus būtent šių augaviečių apsaugai, jų pasiskirstymo biogeografiniuose rajonuose dėsningumams, numatoma skirti pagrindinį dėmesį tiek užtikrinant esamų buveinių apsaugą, tiek atkūrimą.

2-o tipo augavietės – kuriose analizuojamos EB svarbos buveinės natūraliomis sąlygomis sudaro itin mažą dalį nuo visų EB svarbos buveinių ir (ar) kuriose buveinių užimamas santykinis plotas natūraliomis sąlygomis (esant nepažeistam ar atkurtam hidrologiniam režimui, nevykdant ūkinės veiklos) **potencialiai mažėtų**. Jose I gr. miškuose nepakankamos būklės buveinės dažnu atveju sudaro reikšmingą ploto dalį. Atskirais atvejais kitoms grupėms priskirtuose miškuose šiose augavietėse analizuojamos buveinės gali sudaryti reikšmingai didesnę dalį, kas leidžia teigti, kad antropogeniniai veiksniai apsprendžia šių buveinių formavimąsi nebūdingose augavietėse. Šios ataskaitos rengėjų nuomone tokios buveinės neturėtų sudaryti reikšmingos palankaus referencinio buveinių ploto dalies, nes jų svarba biologinės įvairovės palaikymui dėl galimų transformacijų, trumpalaikiškumo ir nuolatinės rotacijos potencialiai yra mažesnė nei buveinių, kurios yra natūraliai susiformavusios būdingose augavietėse ir gali išlikti ilgą laiką. Dėl šios priežasties numatant apsaugos plėtrą 2 tipo augavietės neapskaitomos tikslinėmis atitinkamų EB svarbos buveinių geros būklės ploto užtikrinimui.

Atsižvelgiant į poveikį buveinių plotui ir būklei ir siekiant palengvinti saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimą bei struktūruoti apsaugos tinkamumo vertinimą, išskirti keturi natūralių miško buveinių ūkinio naudojimo reglamentavimo lygiai:

Aukščiausias lygmuo – priylgsta arba yra artimas griežtai apsaugai. Buveinėse išvis draudžiama veikla arba galimi buveinių būklę gerinantys specialieji buveinių formavimo kirtimai. Išimtiniais masinio ligų ar kenkėjų plitimo atvejais taip pat gali būti leidžiami sanitariniai kirtimai.

Vidutinis lygmuo – nuo aukščiausio lygmens labiausiai skiriasi tuo, kad be specialiųjų gali būti vykdomi pagrindiniai atrankiniai ir (ar) sanitariniai miško kirtimai. Šio apsaugos lygmens buveinėse miškų naudojimas ir jo poveikis buveinėms gali varijuoti priklausomai nuo priskyrimo miškų grupei ir kt. apsaugos aspektų.

Žemiausias lygmuo (IIA gr. miškai už gamtinių draustinių ribų) nuo vidutinio lygmens labiausiai skiriasi tuo, kad buveinėse galimi ir pagrindiniai atvejiniai kirtimai, todėl susiformavusios buveinės pasiekusios tam tikrą brandą yra iškertamos, kas apsprendžia EB svarbos natūralių buveinių rotaciją ir reikšmingai mažesnį santykinį jų plotą. Taip pat mažiau kontroliuojami sanitariniai kirtimai.

Nuliniam lygmeniui priskiriamos likusios teritorijos, nepatenkančios į aukščiau išvardintas kategorijas (III–IV gr. miškai). Jose buveinės formuojasi priklausomai nuo jų jautrumo leidžiamam miškų naudojimui, bet jų gyvavimo laikas yra ribotas, priklausomas nuo buveinių išskyrimo kriterijų ir medyno kirtimo amžiaus.

Skirtingo apsaugos lygmens teritorijose esančių buveinių apsaugos tinkamumas vertintas pagal šias kategorijas:

Perteklinė apsauga – griežtas ūkinės veiklos ribojimas apsunkina reikalingą ekstensyvų naudojimą ar natūralių procesų imitavimą ir sąlygoja saugomų EB svarbos buveinių tipų transformaciją į kitus tipus (lentelėse žymima +!).

Tinkama apsauga – veiklos reglamentavimas ir pritaikytos ekologinių sąlygų atkūrimo priemonės užtikrina prielaidas saugomų buveinių atsikūrimui potencialiame plote, ilgalaikiam išlikimui ir geros būklės buveinių susiformavimui **80–100 %** buveinių ploto (lentelėse žymima +).

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu dalyje išskirtų tinkamos apsaugos teritorijų geros būklės buveinių dalis yra mažesnė, nes jose dar nepakankamai ilgai galioja palankesni apsaugos reglamentai.

Trūkumų turinti apsauga – veiklos reglamentavimas užtikrina ilgalaikį inventorizuotų buveinių išlikimą ir atsikūrimą. Buveinių santykinis plotas augavietėse yra mažiau kaip 1,5 karto mažesnis nei tinkamos apsaugos miškuose ir (ar) geros būklės buveinės sudaro **50–80 %** buveinių ploto (lentelėse žymima +/-).

Didelių trūkumų turinti apsauga – veiklos reglamentavimas ir ekologinės sąlygos būdingose augavietėse sudaro prielaidas 1,5–3 kartus mažesniai buveinių plotui nei tinkamos apsaugos teritorijose ir (ar) geros būklės buveinių dalis sudaro **25–50 %** (lentelėse žymima -).

Apsaugos nėra arba ji neefektyvi. Buveinės trumpalaikės, buveinių santykinis plotas būdingose augavietėse 5 ir daugiau kartų mažesnis nei tinkamos apsaugos teritorijos ir (ar) geros būklės buveinių dalis sudaro **0–25 %** (lentelėse žymima -!).

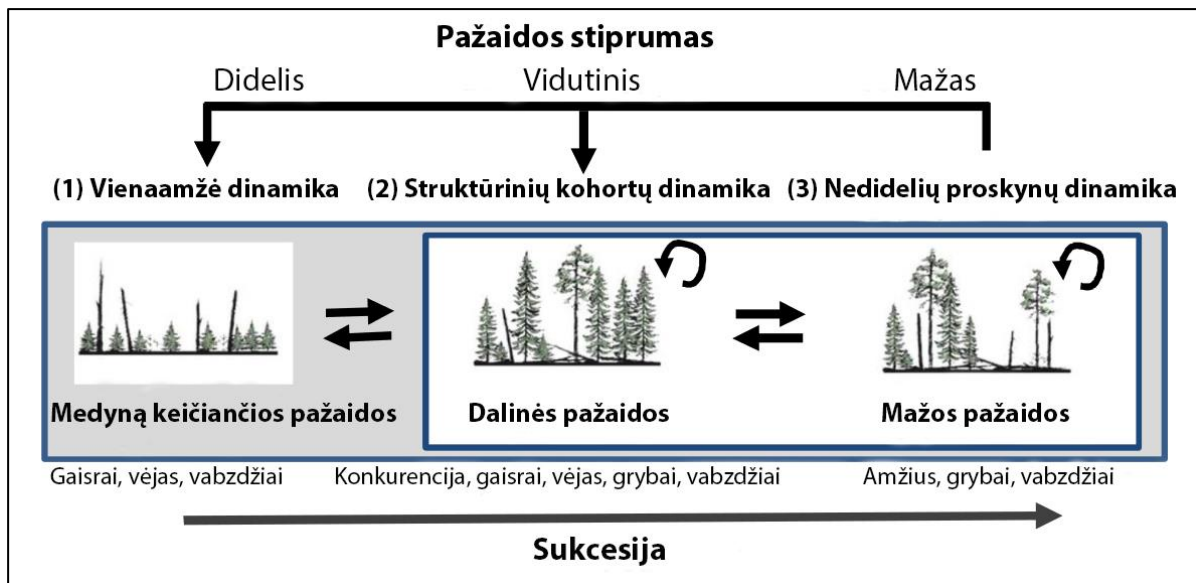
Suskirsčius buveinių tipus pagal apsaugos lygmenis ir tinkamumo kategorijas ArcGIS Pro programine įranga apskaičiuotas į kiekvieną kategoriją šiuo metu patenkantis jų plotas ir tikėtinas geros būklės buveinių plotas, taikant vidutinę geros būklės buveinių diapazono vertę. Atkreiptinas dėmesys, kad Vietovėse saugomų buveinių apsauga vertinta taip pat kaip ir BAST, nors bendrieji buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai⁷, kurie didele dalimi apsprendžia vertybių apsaugą, Vietovėms negalioja. Taip pat yra tikimybė, kad ne visas Vietovėse numatytas saugoti buveinių plotas bus saugomas suteikus joms BAST statusą. Kiekvienam EB svarbos buveinių tipui apskaičiuotas skirtumas tarp siekiamo geros būklės buveinių ploto ir apskaičiuoto geros būklės buveinių ploto. Tokiu būdu nustatytas papildomas geros būklės buveinių tipų plotas, kuris turėtų būti apsaugotas BĮST tinkle.

Žinant papildomai reikalingą užtikrinti geros būklės buveinių plotą, rengiant BĮST plėtros pasiūlymus galima įvertinti koks apsaugos lygmuo yra palankiausias šiam tikslui pasiekti. Galimos įvairios apsaugos kombinacijos, tačiau kiekvienas apsaugos būdas turi savo trūkumų ir privalumų į kuriuos tikslinga atsižvelgti. Palankesnės apsaugos teritorijose tikėtina geresnė buveinių būklė ir didesnė užimama dalis, todėl reikalingas mažesnis saugomų teritorijų plotas. Tačiau biologinės įvairovės išsaugojimo požiūriu griežtos apsaugos taikymas riboto ploto saugomose „salose“ ir intensyvus ūkininkavimas likusioje teritorijoje gali būti taip pat nepalankus kaip per švelnaus režimo taikymas didelėse teritorijose. Griežtesnės apsaugos teritorijas dažnu atveju taip pat sunkiau įsteigti dėl ekonominių ir kitų interesų. Skirtingiems EB svarbos buveinių tipams, priklausomai nuo jų jautrumo vyraujančiai naudojimui praktikai, pasiūlyta ekspertiniu vertinimu optimalia apsaugos lygmenų kombinacija atsižvelgiant į Buveinių direktyvos, BĮST plėtros tikslus, ekosistemų paslaugų užtikrinimo ir ekonominius aspektus.

Parenkant naujų BĮST apsaugos režimą EB svarbos miškų buveinių apsaugai taip pat būtina įvertinti buveinių medynų atsikūrimo būdingus dėsningumus. Natūraliai medynai atsikuria vykstant skirtingo masto pažaidoms (**1 pav.**). Priklausomai nuo augavietės tipo medynams natūraliai būdinga skirtinga dinamika (**3 lentelė**). Idealiu atveju saugomos teritorijos turėtų užtikrinti kaip galima artimesnę natūraliai medynų dinamiką ir sudaryti prielaidas šalies mastu palaikyti artimą natūraliam skirtingų amžiaus klasių medynų pasiskirstymą (**4 lentelė**). Tokiu būdu būtų sudarytos prielaidos su skirtingomis miško vystymosi stadijomis susijusių rūšių išsaugojimui šalyje. 2007 m. vykdytos miškų trūkumų analizės nepublikuotais duomenimis, didžiausias miškų trūkumas visų dinamikos tipų medynuose nustatytas brandesnių kaip 110 m. medynų amžinėje kategorijoje. Tiesa, medynuose, kuriems natūraliai būdingi santykinai dažni gaisrai (kohortų ir sukcesijos dinamika), nustatytas ir <10 metų kategorijos medynų trūkumas⁸.

⁷ 2004 m. kovo 15 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl Buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“

⁸ Per Angelstam, Gintautas Mozgeris, Maintaining biodiversity in Lithuania's forests: analyses of representativity and gaps of different forest stand types.

1 pav. Medyno vystymosi „visaapimantis modelis“ Kuuluvainen (2009)⁹, apjungiantis tris pagrindines miško kaitos kategorijas, kurių kiekviena yra apsprendžiama specifinių pažaidų: (1) vienaamžė dinamika, nulemta pasikartojančių medyną keičiančių pažaidų, (2) struktūrinių kohortų dinamika, nulemta pasikartojančių dalinių pažaidų ir (3) proskynų dinamika, nulemta pavienių medžių ar nedidelių grupių žuvimo. Vykstant sukcesijai medynas gali praeiti šias kaitos kategorijas nuo didelės medyną sunaikinančios pažaidos iki brandaus miško, kuriame žūva pavieniai medžiai. Tačiau priklausomai nuo pažaidų atsikartojimo medynas gali ilgai išlikti tam tikroje vieno ar dviejų tipų kaitoje.

3 lentelė. Augavietės, kuriose didžiausias potencialas vykti tam tikram dinamikos tipui.

	a	b	c	d	f
N	Kohortos (vienaamžės) Gaisras	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai
L	Sukcesija Gaisras	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai
U		Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas	Retmės vėjas
P	Sukcesija gaisras, fiziologinė sausra	Retmės vėjas	Retmės vėjas	Retmės vėjas	

⁹ Kuuluvainen, T. Conceptual models of forest dynamics in environmental education and management: keep it as simple as possible, but no simpler. *For. Ecosyst.* 3, 18 (2016)

4 lentelė. Trijų skirtingos dinamikos tipų medynų tikėtinas natūralus pasiskirstymas pagal amžių (Pennanen and Kuuluvainen 2002, Latv gap 2005: 38, 49).

Būdinga dinamika	Amžius (metai)				
	<10	11–40	41–70	71–110	>110
Vienaamžės kohortos	0,05	0,05	0,1	0,1	0,7
Sukcesija	0,1	0,28	0,23	0,2	0,19
Mažos retmės	0,01	0,01	0,01	0,01	0,96

EB svarbos rūšių apsaugos tinkamumas vertintas panašiu būdu kaip ir EB svarbos buveinių atveju, tačiau detali rūšių būklės duomenų analizė nebuvo atlikta, o pasiremta EK teikiamų ataskaitų duomenimis. Šių rūšių apsaugos tinkamumas įvertintas atsižvelgiant į atitikimą Bendriesiems buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatams⁷. Vertinimas atliktas tik tų rūšių, kurių apsaugai turi būti steigiamos saugomos teritorijos. Europos Komisijai pateiktos paskutinės ataskaitos apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą duomenimis, 15 su miškų apsauga susijusių rūšių yra nepalankios netinkamos, 2 rūšys – nepalankios blogos ir 8 rūšys – nežinomos apsaugos būklės (5 lentelė).

5 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje¹⁰ ir jų sąsajos su miškų buveinių tipais (Natura 2000 prioritetinių priemonių programa¹¹ ir saugomų rūšių radaviečių bei EB svarbos buveinių radaviečių duomenų analizė) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Patamsintu šriftu pažymėtos rūšys, kurių apsaugai turi būti steigiamos BAST. Palankios būklės plačiai paplitusios rūšys, kurioms neturi būti steigiamos saugomos teritorijos, lentelėje nepateikiamos.

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Vertinimas 2019	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Griežtos apsaugos tinkamumas
1939	<i>Agrimonia pilosa</i>	Augalai	U1	~3–5 tūkst., stabilus	A nepakanka B pakanka, nežinoma	Ekotonai (pamiškės, krūmynai)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1762	<i>Arnica montana</i>	Augalai	U1	>481#, mažėja	A, B, nežinoma, mažėja	9010*, 91T0 (retas miškas)	Tinka, užtikrinus natūralias medynų pažaidas
1386	<i>Buxbaumia viridis</i>	Augalai	XX	Nežinomas, nežinomas	A nepakanka B pakanka, nežinoma	9010*, 9050, 91D0*, 9080*	Tinka, palankus
1902	<i>Cypripedium calceolus</i>	Augalai	U1	~8–10 tūkst., mažėja	A nepakanka B pakanka, mažėja	Ekotonai 9020*, 9050, 9180, 9160 (9070)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas

¹⁰ Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2015 m. laikotarpis)

¹¹ „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.

1954	<i>Dianthus arenarius</i> ssp. <i>arenarius</i>	Augalai	XX	>940, nežinoma	A nepakanka B nežinoma, nežinoma	Ekotonai (pamiškės, miško aikštelės)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1381	<i>Dicranum viridae</i>	Augalai	U1	>33#, nežinoma	A, B, nežinoma, nežinoma	9020*, 9160	Tinka, palankus
1477	<i>Pulsatilla patens</i>	Augalai	U2	>10–15 tūkst. mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	Ekotonai 9010*, 91T0, 9060 (9190)	Tinka, užtikrinus natūralias medynų pažaidas (gaisrus)
1283	<i>Coronella austriaca</i>	Ropliai	U1	>12#, nežinoma	A, B nežinoma, nežinoma	9010*	Reikalingos atviros aikštelės, kurias gali formuoti tiek antropogeniniai, tiek natūralūs veiksniai
1920	<i>Boros schneideri</i>	Vabzdžiai	U1	>153#, stabilus	A pakanka, mažėja	9010*, 91D0*	Reikalingas retas medynas, kurį gali formuoti tiek antropogeniniai, tiek natūralūs veiksniai
1070	<i>Coenonympha hero</i>	Vabzdžiai	U1	~174#, mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	Ekotonai (drėgnos miškų laukymės, kirtavietės)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1086	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	Vabzdžiai	U1	>63#, stabilus	A pakanka, mažėja	9020*, 9180*, 91E0*, 91F0 (drėgnos augavietės)	Tinka, palankus
6169 (1052)	<i>Euphydryas maturna</i> (<i>Hypodryas maturna</i>)	Vabzdžiai	U1	~184#, mažėja	A pakanka, mažėja	Ekotonai 9020*, 91E0*	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1084	<i>Osmoderma eremita</i>	Vabzdžiai	U1	>285#, stabilus	A pakanka, mažėja	9020*, (9070), 9180, (9190), svarbūs ekotonai.	Dažniausiai netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas. Šlaituose gali būti tinkamas.
1924	<i>Oxyporus mannerheimii</i>	Vabzdžiai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Nėra patikimų sąsajų su buveinėmis. Potencialiai 9010* ir 9050	<i>Nenustatyta</i>
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Varliagyviai	U1	>100#, stabilus	A pakanka, nežinoma	91D0*, 91E0*, 91F0, 9180 nedideliuose vandens telkiniuose ir aplink juos	Palankus. Svarbu natūralus hidrologinis režimas
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	Žinduoliai	U1	>337, nežinoma	A pakanka, stabilus	Svarbūs ekotonai 9020*, 91E0*, 9080*, 9180 greta pievų, vandens telkinių	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant

1342	<i>Dryomys nitedula</i>	Žinduoliai	U1	>36#, mažėja	A pakanka, mažėja	Sąsają su buveinėmis nenustatyta	Nenustatyta
1334	<i>Lepus timidus</i>	Žinduoliai	U2	>>2–3 tūkst. mažėja	A nepakanka, B nežinoma, mažėja	91D0*, 9010*, 9050	Tinka, palankus. Svarbu natūralus hidrologinis režimas
1361	<i>Lynx lynx</i>	Žinduoliai	U1	>150 didėja	A nežinoma, stabilus	Svarbu ekotonai, mozaikiškumas (daug negyvos medienos (slėptuvių) turinčių teritorijų ir laukymų, pievų)	Tinka, palankus Svarbios sąsajos su griežtos apsaugos neįtakojamomis teritorijomis.
1320	<i>Myotis brandtii</i>	Žinduoliai	XX	>103#, nežinoma	A, B nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant
1318	<i>Myotis dasycneme</i>	Žinduoliai	XX	>1355, nežinoma	A pakanka, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant
1314	<i>Myotis daubentonii</i>	Žinduoliai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant
1322	<i>Myotis nattereri</i>	Žinduoliai	U1	>33#, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant
1331	<i>Nyctalus leisleri</i>	Žinduoliai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, 9080*, 91D0*, 9020* šalia distrofinių ežerų, pelkių, drėgnų pievų	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant
1312	<i>Nyctalus noctula</i>	Žinduoliai	XX	~673#, nežinoma	A pakanka, nežinoma	Svarbūs ekotonai, 9010*, 9160, 9180, 9080 šalia ežerų, pievų	Tinka, palankus, kai užtikrinamas mozaikiškumas ganant gyvulius ar šienaujant

Rūšių apsaugos būklė vertinama taip pat pagal arealo plotą (biogeografiniame lygmenyje), populiacijos dydį, kaitos tendencijas, buveinių tinkamumą ir kaitos tendencijas. 2015 m. laikotarpio vertinimo duomenimis 7 rūšių populiacijos mažėja ir buveinių plotai mažėja. Net vienuolikos rūšių populiacijų ir buveinių kaitos tendencijos nėra žinomos. Penkių rūšių populiacijos stabilios, tačiau trijų iš jų buveinių plotas mažėja. Tik vienos rūšies populiacija didėja ir buveinių plotas laikomas stabilu. Tik penkių rūšių palanki referencinė populiacija yra artima nustatytai. **Net 17 rūšių palanki referencinė populiacija turėtų būti didesnė, o vienos iš jų – daug didesnė nei nustatyta.** Kaip ir buveinių atveju, tikslios reikšmės nėra nustatytos, tačiau tai reiškia, kad šių rūšių populiacijos turi būti padidintos. **Daugumoje atvejų tai galima pasiekti tik didinant tinkamos būklės buveinių plotą.** 3 lentelėje pateikiamos rūšių buveinių ir EB svarbos miškų buveinių sąsajos, papildomi poreikiai ir griežtos apsaugos tinkamumas šiems poreikiams užtikrinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad **didžioji dalis lentelėje pateikiamų rūšių yra susijusios su ekotonais**, t. y. priklausomos nuo medynų, kuriems paprastai **keliami aukšti brandos, natūralios struktūros ir negyvos medienos reikalavimai** (9010*, 9020* buveinės) ir **besiribojančių natūralių pievų, kurių palaikymui reikalingas ekstensyvus ganymas ar šienavimas, pelkių bei vandens telkinių, kuriems taip pat keliami natūralumo reikalavimai.** Tai rodo, kad svarbus saugomų ekosistemų, kurių ūkiniam naudojimui būdingas sektorinis reglamentavimas, integralus valdymas.

Paukščių rūšių, kurios yra susijusios su miško ekosistemomis ir kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos, populiacijų kaitos trumpalaikių tendencijų duomenys pateikiami 6 lentelėje. **Devynių rūšių populiacija yra stabili (trumpalaikė tendencija), aštuonių – mažėjanti ir devynių – didėjanti.**

6 lentelė. Su miškų ekosistemomis susijusių paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos, būklė Lietuvoje¹² ir jų sąsajos su miško buveinių tipais (pagal ir saugomų rūšių radviečių ir EB svarbos buveinių analizę) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius).

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Populiacija (poros ar giedančių patinai#, A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas)	Veisimosi arealo A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Susijusios EB svarbos buveinės	Griežtos apsaugos tinkamumas
A223	<i>Aegolius funereus</i>	500–700, A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0*, 91T0, (9060)	Tinka, palankus
A104	<i>Bonasia bonasia</i>	8–15 tūkst. A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0*, 9020*, 9050, 91E0*	Tinka, palankus
A215	<i>Bubo bubo</i>	10–20, A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – didėja	9080*, 9010*. maitinimuisi svarbios besiribojančios pievos, paežerės, kuriose gera mitybinė bazė	Tinka, palankus

¹² [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	5–7 tūkst. A – didėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0* palanku besiribojančios ganomos teritorijos	Tinka, padeda sumažinti trikdymą, bet nebūtinės. Svarbi medyno struktūra – retmiškis, mažas žolėtumas.
A030	<i>Ciconia nigra</i>	350–500 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9080*, 91E0*, 9160, 9010*, 9050, 91D0* renkasi drėgnus miškus, greta lizdaviečių reikalingos atviros maitinimosi vietos	Tinka lizdaviečių apsaugai, tačiau turėtų būti užtikrinamos maitinimosi vietos (drėgnos pievos, kirtavietės, paupiai, paežerės). Svarbu natūralus hidrologinis režimas
A858	<i>Clanga pomarina</i>	1,4–1,9 tūkst. A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9050, 9080*, 91E0* reikalinga miško ir atvirų vietų mozaika	Tinka lizdaviečių apsaugai, bet ne dideliems masyvams
A231	<i>Coracias garrulus</i>	8–12 A – mažėja, B – mažėja	A – mažėja, B – mažėja	(9070), 91T0, 9010* reikalingas retas medynas, svarbi ganiava	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ekstensyvus ganymas, palaikantis atvirus plotus
A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>	1,5–2,3 tūkst. A – mažėja, B – nežinomas	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9080*, 9160, 91E0*	Tinka, palankus
A236	<i>Dryocopus martius</i>	4,9–7 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9020*, 9160	Tinka, palankus
A098	<i>Falco columbarius</i>	1–10 A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – mažėjantis	Sąsajų su miškų buveinėmis nėra	Nereikalinga
A320	<i>Ficedula parva</i>	10–20 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9080*, 9020*, reikalingi seni medžiai, bet svarbios ir miško aikštelės, proskynos paupiuose ir pan.	Tinka, palankus, bet reikia užtikrinti aikštelių, išsaugojimą
A217	<i>Glaucidium passerinum</i>	1,2–1,5 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9010*, 9020*, 9050, 9080*	Tinka, palankus
A127	<i>Grus grus</i>	5–8 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	91E0*, 9080*, 91D0	Tinka, palankus
A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>	150–170 A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9080*, 9010*, 9020, 91E0*	Tinka, palankus perimvietėms
A868	<i>Leiopicus medius</i>	4–5,6 tūkst. A – mažėja, B – nežinomas	A – stabilus, B – stabilus	9180*, 9020*, 9160, 9050, 91E0*	Tinka, palankus

A246	<i>Lullula arborea</i>	9–17 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	Ekotonai, kirtavietės, jaunuolynai, miško aikštelės, sausos mažai naudojamos pievutės, viržynai (potencialiai 9070 sausose nederlingose augavietėse)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ekstensyvus ganymas, palaikantis atvirus plotus
A876	<i>Lyrurus tetrix tetrix</i>	1,5–2 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	91D0*, būtinos atviros aukštapelkių ar tarpinių pelkių plynės, viržynai, (pievos).	Tinka, svarbu užtikrinti atviras plynės palaikantį hidrologinį režimą. Jei tuokvietės gretimose pievose, būtina užtikrinti jų palaikymą.
A073	<i>Milvus migrans</i>	80–120 A – didėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	Nėra reikšmingų sąsajų su miškų buveinėmis	Nereikalinga
A074	<i>Milvus milvus</i>	35–55 A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	Nėra reikšmingų sąsajų su miškų buveinėmis	Nereikalinga
A094	<i>Pandion haliaetus</i>	40–70 A – stabilus, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9010*, 91D0 greta ežerų	Tinkama, palanki
A072	<i>Pernis apivorus</i>	1,4–1,8 tūkst. A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9050, 9020*	Tinkama, palanki
A241	<i>Picoides tridactylus</i>	380–520 A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – nežinomas	9010*, 9080, 91E0*, 91D0*	Tinkama, palanki
A234	<i>Picus canus</i>	2,5–3,3 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – stabilus, B – didėja	9080*, 91E0*, 9010*, 9020*, 9160	Tinkama, palanki
A220	<i>Strix uralensis</i>	50–80, A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9020*, 9080*, 9050, mitybinei bazei palanki miško, kirtaviečių, miško aikštelių mozaika	Tinkama lizdaviečių apsaugai
A659	<i>Tetrao urogallus</i>	300–400#, A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	91D0*, 9010*, 91T0 tuokvietėse svarbu mažas medyno glaudumas.	Tinka, potencialiai palankus. Svarbu užtikrinti natūralų hidrologinį režimą.

Paukščių rūšių apsaugos būklė vertinama pagal populiacijos kaitos tendencijas, perėjimo arealą. **Populiacijų mažėjimo tendencijomis pasižyminčios rūšys dažnu atveju yra susijusios su brandžiais, ne retai drėgnais, lapuočių medynais** (*Ciconia nigra*, *Dendrocopos leucotos*, *Leipicus medius*), **ekotonais, miško laukymėmis ar ekstensyviai naudojamomis ganyklomis** (*Lullula arborea*, *Ficedula parva*, *Coracias garrulus*), **hidrologinio režimo palaikomomis plynėmis** (*Lyrurus tetrix*, *Tetrao urogallus*). **Daliai rūšių reikalingi brandūs medžiai veisimuisi ir atviros aikštelės, vandens telkinių pakraščiai, šlapios proskynos, kirtavietės maitinimuisi** (*Ciconia nigra*, *Clanga pomarina*).

NATŪRALIŲ MIŠKO BUVEINIŲ APSAUGOS (ŪKINĖS VEIKLOS REGLAMENTAVIMO) TINKAMUMO ANALIZĖ

Numatant preliminarias teritorijas BĮST plėtrai svarbu siekti tolygesnio augaviečių reprezentavimo tiek šalies mastu tiek biogeografiniuose rajonuose.

9010* Vakarų taiga

9010* buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lal, **Lbl**, Lbp, **Lcl**, Lcp, **Nal**, **Nbl**, Nbp, **Ncl**, **Ncp**, Pa, Pb, Pc, Šal, Šbl, Šbp. Šcl, Šcp, Ubl, Ubp, Ucl.

9010* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos Lcs (BAST tinkle saugoma apie 380 ha) ir sausintos pelkinės Pbn ir Pcn augavietės (BAST tinkle saugoma apie 900 ha). Buveinių ploto pokyčiai Lcs augavietėse priklauso ne tik nuo pačių augaviečių, bet ir nuo vandens surinkimo baseino, esančio už šių augaviečių ribų, hidrologinio režimo pokyčių. Greta atkuriamų pelkinių masių esančiose Lcs augavietėse neigiamas 9010* buveinių ploto pokytis potencialiai būtų didžiausias. Atsikuriant hidrologinėms sąlygoms ar jas atkuriant Pbn ir Pcn augavietėse 9010* buveinių plotas taip pat potencialiai mažėtų.

7 lentelė.

Buveinės tipas Apsaugos lygmuo	9010*	Komentarai
Aukščiausias	BAST saugomose buveinėse ir GR (+)	GR draudžiami visi kirtimai. BAST saugomose 9010* buveinėse galimi tik specialieji buveinių struktūros formavimo kirtimai, draudžiamas dirvos ruošimas gaisravietėse¹. <i>Trūkumai:</i> BAST tinkle šiuo metu orientuojamasi į stacionarią buveinių apsaugą jų inventorizavimo vietose. Tokia stacionari apsauga yra įmanoma tik užtikrinant buveinių augavietėms būdingus medynų atsikūrimą apsprendžiančius veiksnius, tarp kurių 9010* buveinių atveju svarbiausias yra gaisras. Gaisravietės taip pat yra 9010* buveinės, todėl bendras buveinių plotas dėl gaisraviečių nesikeistų. Vykdamas stacionarią apsaugą ir eliminuojant gaisrus 9010a* (pušynų) potipio buveinėse mažėtų pušų dalis medyne (ypač Nb augavietėse), vyktų kitų buveinėms būdingų rūšių (pvz. šilagėlių) nykimas, todėl neišeitų pasiekti geros buveinės būdingų rūšių būklės. Kirtimais taip pat galima imituoti buveinių dinamiką, tačiau iškirsti medynai negali būti apskaitomi 9010* buveinėmis, tad buveinių plotas mažėtų, nebūtų užtikrinami kiti svarbūs ekologiniai gaisrų aspektai (dirvos trofiškumui ir rūgštingumui, žolinei dangai, rūšinei sudėčiai, sėklų daigumui ir kt.). Siekiant išlaikyti saugomą plotą BAST reikėtų užtikrinti pakaitinių buveinių formavimąsi. Formuojamoms buveinėms reikėtų užtikrinti vidutinio lygmens apsaugą, kad būtų sudarytos prielaidos kiek įmanoma natūresnių medynų atsikūrimui. Atsižvelgiant į pušynų ilgaamžiškumą, vėlyvą brandą, atsikuriantys plotai turėtų sudaryti ne mažiau kaip 4–5 kartus didesnį plotą. <i>Galimas sprendimas</i> – kirtimų ir kirtaviečių kontroliuojamų žemutinių gaisrų kombinavimas. Jie taikomi dažnumu, būdingu natūraliai augaviečių medynų kaitos dinamikai. Norint taikyti reguliuojamus gaisrus, reikėtų atsisakyti draudimo pažeisti paklotę, nes prieš vykdant kontroliuojamą deginimą reikėtų mineralizuoti gamtotvarkos ploto perimetrą, kad ugnis neišplistų už gamtotvarkos ploto ribų.

		GR blogos būklės buveinių sodintų vienaamžių medynų struktūros pagerinimui tikslinga taikyti specialiuosius kirtimus, tačiau jie galimi tik GR reguliuojamos apsaugos zonose, į kurias patenka ne visos buveinės. <i>Galimas sprendimas</i> – griežtos apsaugos zonų keitimas į reguliuojamos apsaugos kraštovaizdžio apsaugos zonas buveinių plotuose. Galimas ir palikimas natūraliai sukcesijai, tačiau gerai būklei pasiekti būtų reikalingas gerokai ilgesnis laikotarpis. <i>Komentariai:</i> 2 tipo augavietėse– buveinių plotas gali mažėti atsikuriant hidrologinėms sąlygoms. 1 tipo augavietėse buveinių plotas bręstant medynams potencialiai didės, bet ir jose galima įvairių veiksmų sąlygota buveinių kaita. Steigiant naujas griežtai saugomas teritorijas svarbu užtikrinti pakankamą tikslinių buveinių tipų optimalių augaviečių plotą, pasiskirstymą areale, sąlygų įvairovę. BAST saugomose buveinėse ūkinės veiklos reglamentavimas nesiskiria nuo griežtos apsaugos. Atitinkamai 9010* buveinių koncentracijos vietas galima būtų išskirti kaip griežtos apsaugos teritorijas. Tačiau svarbu atsižvelgti į tokiose teritorijose esančių augaviečių būdingą medynų dinamiką ir medynų kaitą įtakančius veiksnius, kuriems pasireikšti turėtų būti sudarytos sąlygos. 9010* eglynų potipio buveinėse, ypač N hidrotipo augavietėse galimi žievėgraužių protrūkiai. Jie labiau būdingi sodintiems vienerūšiams ir vienaamžiams miškams, todėl atrenkant teritorijas svarbus medynų natūralumas. Apie didesnius buveinių plotus tikslinga formuoti ne mažiau kaip 300 m buferines zonas, kuriose galima būtų taikyti priemones (išskyrus insekticidus) ribojančias žievėgraužių plitimą į gretimus medynus¹³. Didesnis augaviečių mozaikiškumas, bei medynų mišrumas augavietėse taip pat yra svarbūs žievėgraužių protrūkių ribojantis veiksniai.
Vidutinis	PAST paukščių veisimosi vietose ir GKD inventorizuotose buveinėse (–)	PAST paukščių veisimosi vietose galimi sanitariniai kirtimai¹. GKD inventorizuotose EB svarbos buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai² <i>Trūkumai:</i> Miško kirtimų taisyklių 77 punkte nurodoma, kad „sanitariniai miško kirtimai saugomose teritorijose vykdomi laikantis tų teritorijų planavimo dokumentų, nuostatų ir kitų veiklų šiose teritorijose reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų“. PAST apsaugos tiksluose įtašytoms paukščių rūšims sanitariniai kirtimai gali neturėti neigiamo poveikio, bet 9010* buveinėms potencialiai turėtų. Tik daliai GKD yra parengti tvarkymo planai, kuriuose išskirtos buveinės ir nurodyti saugomi plotai. Kitų draustinių nuostatuose EB svarbos buveinės nėra įvardinamos arba įvardinamos, bet nenurodomas jų plotas, lokalizacija, todėl jų apsauga gali būti neužtikrinta. Nėra apibrėžta kokiais atvejais ir kaip turėtų būti vykdomi sanitariniai kirtimai EB svarbos buveinėse, kad nebūtų pabloginta buveinių būklė. Sanitariniai kirtimai gali labiau neigiamai paveikti buveinių būklę ir plotą III gr. miškuose, kur po sanitarinių atrankinių kirtimų miško kirtimo taisyklėse nurodoma palikti mažiau negyvos medienos nei IIA gr. miškuose. IIB gr. miškuose sanitariniai kirtimai neregamentuoti. Sanitariniai kirtimai potencialiai nevienodu mastu paveiktų skirtingų 9010* potipių buveines. Neigiama įtaka potencialiai didesnė 9010b* potipio buveinių plotui ir būklei nei kitų potipių buveinėms. Atrankiniai kirtimai gali sumažinti buveinių plotą ir pabloginti būklę GKD. Miško kirtimų taisyklių 41 punkte nurodoma: „saugomose teritorijose pagrindiniai atrankiniai miško kirtimai projektuojami, kai jie atitinka saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos tikslus“, tačiau nežiūrint neigiamo poveikio buveinėms teisiškai sudėtinga kirtimus apriboti, jei tai leidžia specialiųjų sąlygų įstatymas. Tik daliai GKD yra parengti tvarkymo planai, kuriuose išskirtos buveinės ir nurodyti saugomi plotai. Kitų draustinių nuostatuose EB svarbos buveinės nėra įvardinamos arba įvardinamos, bet nenurodomas jų plotas, lokalizacija, todėl jų apsaugą sudėtinga užtikrinti. Nėra metodinių nurodymų kaip turėtų būti vykdomi atrankiniai kirtimai, kad nepablogintų EB svarbos buveinių būklės.

¹³ [Guidelines on wilderness in Natura 2000. Management of terrestrial wilderness and wild areas within the Natura 2000 Network. European Union, 2013.](#)

		Atrankinių kirtimų tipas ir apimtys Miško kirtimų taisyklėse apibrėžiamos pagal miškų grupę, o ne buveinių poreikius. IIA gr. miškuose taikomi grupiniai atrankiniai, o III gr. miškuose, gali būti taikomi ir laisvieji kirtimai, be to III gr. miškuose leidžiama iškirsti didesnę tūrį, mažesniais laiko intervalais, kirsti valksmas ir kt. Tiek grupinių, tiek laisvųjų kirtimų atveju galimas neigiamas poveikis buveinėms. II grupės miškuose atrankiniai kirtimai turi būti suprojektuoti miškotvarkos projektuose, kurie derinami saugomų teritorijų regioninių padalinių direkcijų, kas sudaro galimybes atkreipti dėmesį į buveinių poreikius, tačiau poveikis buveinėms priklauso nuo to kaip priemonė įgyvendinama natūroje, jos adaptavimo konkrečiai situacijai, ką sunku sukontroliuoti derinimo procedūromis. III grupės miškuose atrankiniai kirtimai neprivalo būti suprojektuoti vidinės miškotvarkos projektuose, kas apsunkina kontrolę. Neišskirtuose (besiformuojančiuose) buveinių plotuose GKD galimi atvejiniai kirtimai riboja pakaitinių buveinių formavimosi (sunkus saugomoms buveinėms) ir buveinių ploto plėtros galimybes. Po atvejinių kirtimų vykdomi einamieji kirtimai dažnai turi neigiamos įtakos medyno rūšinei įvairovei. <i>Galimi sprendimai:</i> siekiant užtikrinti geresnę inventorizuotų buveinių apsaugą, išplėsti BAST plotus įtraukiant PAST veisimosi vietose ir GKD esančias buveines į apsaugos tikslus. Siekiant pagerinti buveinių formavimosi potencialą ir geresnę būklę, parengti sanitarinių kirtimų vykdymo bioįvairovės apsaugai svarbiose teritorijose rekomendacijas, patikslinti jų vykdymo, kontrolės tvarką. Atsisakyti atrankinių kirtimų buveinėse ir sudaryti prielaidas vykdyti tik specialiuosius kirtimus. Peržiūrėti kirtimų tvarką IIA gr. miškuose, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos natūralesnės rūšinės įvairovės brandesnių, daug negyvos medienos turinčių medynų formavimuisi ir natūralesnei medynų kaitos dinamikai (adaptuotai pagal augavietes). Svarbiuose buveinių išsaugojimo plotuose, kur nesteigiamos BAST keisti III miškų gr. į IIA gr.
Žemiausias	IIA gr. (–)	<i>Trūkumai:</i> Galimi atvejiniai, atrankiniai ir sanitariniai kirtimai įtakoja tiek buveinių plotą, tiek būklę. Galimas sprendimas – pakoreguoti kirtimų tvarką IIA gr. miškuose, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos brandesnių, daugiau negyvos medienos turinčių medynų formavimuisi ir natūralesnei (geriau adaptuotai pagal augavietes) medynų kaitos dinamikai, kas užtikrintų didesnę buveinių plotą ir geresnę būklę.
Nulinis	III, IV gr. Lbl (–), kitose augavietėse (–!)	<i>Trūkumai:</i> III, IV gr. miškuose galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. Atkūrimo reglamentavimas ir praktika, einamieji kirtimai keičia medynų rūšinę sudėtį, tankumą. Medynų naudojimas apsprendžia mažą buveinių plotą būdingose augavietėse ir itin prastą būklę. Būklės pagerinimui tikslinga ieškoti galimybių koreguoti medynų naudojimo reglamentavimą sudarant prielaidas medyne išlikti didesnei daliai brandžių ir mikrobuveinėmis pasižyminčių medžių, negyvos medienos (pvz, numatant privalomą ir/ar skatinant savanorišką tam tikros medyno dalies palikimą natūraliam vystymuisi)

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

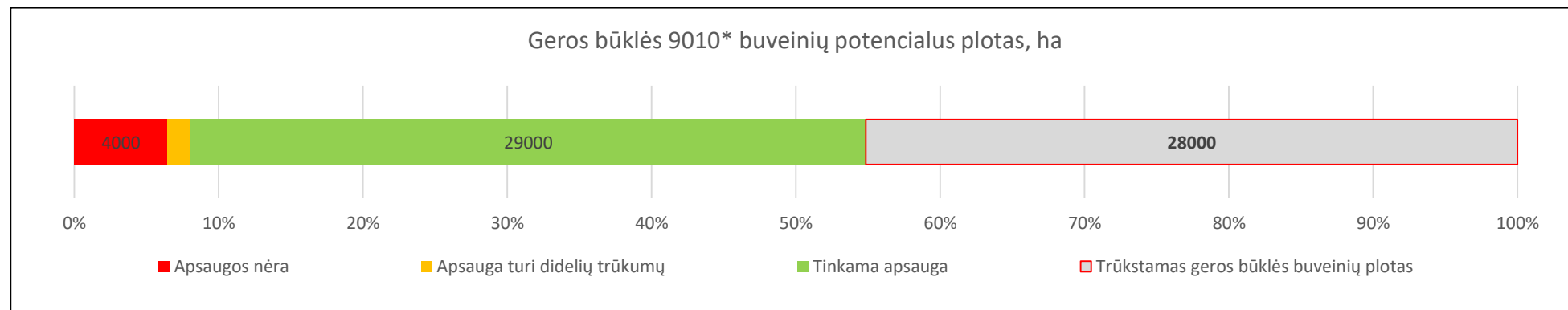
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 28 000 ha trūkumas (2 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

2 pav. Geros būklės 9010* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba brandūs medynai 1 tipo augavietėse.
- Šiuo metu nėra apibrėžta kokią buveinių potipių proporciją reikėtų išsaugoti. Atsižvelgiant į santykinius augaviečių plotus, kuriuose potencialiai gali formotis 9010a* (pušynų potipio) ir 9010b* (eglynų potipio) buveinės galime daryti prielaidą, kad abiejų potipių buveinių plotas natūraliomis sąlygomis būtų panašus. Taigi, reikėtų siekti panašaus saugomo ploto tiek a, b derlingumo, tiek c derlingumo 1 tipo augavietėse.
- Eglynų potipio buveinėms medyną atkuriantys gaisrai nėra būtini. Artimą natūraliai medynų dinamiką gali didžiąja dalimi užtikrinti vėjo pažaidos, vidutinių ir nedidelių retmių formavimasis. Eglynams būdingos žievėgraužių invazijos, kurių plitimo suvaldymui tikslinga numatyti buferinę (ne mažiau 300 m. zoną), prioritetą skirti drėgnesnėms (Lcl) ir mišresniais medynais (Ncp) pasižyminčioms augavietėms.
- Pušynų potipio buveinių atsikūrimui ir susijusių rūšių palaikymui, ypač Nbl augavietėse, būtini gaisrai arba kirtimai – pušis šviesamėgė rūšis, kurios atsikūrimui reikalingi didesni (>0,5 ha) atviri plotai. Atitinkamai griežtos apsaugos būdu saugomose buveinėse, taip pat buveinėse, kuriose yra saugomos su gaisrais susijusios rūšys, reikėtų taikyti kontroliuojamus žemutinius gaisrus (galimai derinant su dalies medienos išvežimu). Gaisravietės yra laikomos 9010* buveinėmis, todėl buveinių pakaitiniai plotai nėra reikalingi. BAST saugomose buveinėse, ar dalyje jų – taikyti dalinius buveinių kirtimus sudarant prielaidas medynų atsikūrimui. Tokiu atveju reikalinga sudaryti prielaidas pakaitinių buveinių formavimuisi gretimoje aplinkoje. Atsižvelgiant į ilgą buveinių formavimosi laikotarpį ir buveinių būklės reikalavimus tokios

teritorijos taip pat turėtų būti saugomos (potencialiai IIA gr.) ir turėtų sudaryti kelis kartus didesnę plotą, kad būtų užtikrinta iškertamų buveinių plotų pamaia.

- Reikšmingą numatomo buveinių ploto dalį (apie 30 %) tikslinga suformuoti ir saugoti jau išskirtuose BAST pakoreguojant šioms teritorijoms keliamus tikslus.
- Atsižvelgiant į numatomą apsaugos režimą galima sinergija užtikrinant susijusių rūšių apsaugą. *Buxbaumia viridis*, *Pulsatilla patens*, *Boroscneideri*, *Aegolius funereus*, *Bonasia bonasia*, *Bubo bubo*, *Dryocopus martius*, *Ficedula parva*, *Glaucidium passerinum*, *Pandion haliaetus*, *Pernis apivorus*, *Pcoides tridactylus*.
- Nežiūrint į santykinai didelį 9010* buveinių plotą apsaugos neturinčiose teritorijose, geros būklės buveinių plotas jose sudaro gerokai mažiau nei 10 %. Tikslinga ieškoti teisinio reglamentavimo sprendimų, kurie užtikrintų didesnę geros būklės buveinių procentą. Vienas iš galimų sprendimų – privalomas nedidelės reprezentatyvios medynų dalies palikimas natūraliam vystymuisi (miškų sertifikavimo reikalavimo atitikmuo).
- Į potencialų buveinių plotą tikslina įskaityti griežtos apsaugos teritorijose esantį 1 tipo augaviečių plotą, kuriose šiuo metu buveinės dar nesusiformavusios.
- Dalis 9010* buveinių (apie 5 % palankaus referencinio buveinių ploto) potencialiai gali susiformuoti vykstant kitų EB svarbos buveinių transformacijai.

9020* buveinių vertinimui analizuoti buveinių santykiniai plotai augavietėse už skroblo arealo ribų. 1 tipo augavietėms priskirtos: **Ldp, Lds, Lfl, Lfp, Lfs, Ncl, Ncp, Ncs, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Šdp, Šds**.

2 tipo augavietėms priskirtos: Lcl, Lcp, Lcs, Ldl, Šcl, Šcp, Šcs (BAST tinkle saugoma apie 370 ha) ir Udp, Uds, Ufp, Ufs, Pcn, Pdn augavietės (BAST tinkle saugoma apie 260 ha), kuriose atsikuriant hidrologinėms sąlygoms, ar jas atkuriant 9020* buveinių santykinis plotas augavietėse potencialiai mažėtų.

<i>Buveinės tipas</i>	9020*	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	BAST ir GR (+)	GR draudžiami visi kirtimai. BAST saugomose 9020* buveinėse be specialiųjų leidžiami ir sanitariniai kirtimai ¹ . <i>Trūkumai:</i> Sanitariniai kirtimai gali įtakoti pavienių buveinių būklę. Plynų sanitarinių kirtimų taikymo tikimybė yra maža ir apsiriboja kraštutiniais ligų ar medžius pažeidžiančių vabzdžių plitimo atvejais. Priimant sprendimą dėl plynų sanitarinių kirtimų privaloma įtraukti už gamtinių vertybių išsaugojimą atsakingą saugomų teritorijų padalinio direkciją. Atrankiniai sanitariniai kirtimai yra apriboti – negali būti kertami plačialapiai brandūs medžiai, šalinama stambi negyva mediena. BAST saugomose buveinėse ūkinės veiklos reglamentavimas mažai skiriasi nuo griežtos apsaugos. Atitinkamai 9020* buveinių koncentracijos vietas galima būtų išskirti kaip griežtos apsaugos teritorijas. Tačiau tokiu atveju sanitarinių kirtimų nebūtų galima vykdyti, taip pat svarbu atsižvelgti į tokiose teritorijose esančių augaviečių būdingą medynų dinamiką ir medynų kaitą įtakojančius veiksnius. Juos reikėtų imituoti kirtimais, žolėdžių ganymu, siekiant palaikyti mozaikiškumą, amžinę struktūrą ir rūšinę sudėtį. Neužtikrinant šių veiksmų kai kurių būdingų šviesamėgių medžių rūšių (pvz. ąžuolų) dalis medynuose palaipsniui mažėtų. Taip pat būtų sudėtinga užtikrinti ir daugelio susijusių saugomų rūšių išlikimą. Dėl klimato kaitos ir 9160 buveinių apsaugos galimas 9020* buveinių ploto mažėjimas.
Vidutinis	GKD inventorizuotose buveinėse ir PAST paukščių veisimosi vietose ¹ (+/-)	<i>Aktualūs tie patys bendrieji trūkumai ir sprendimai kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Žemiausias	IIA gr. Ldp, Ncp, Ncs, Šdp, Šds (-!) IIA gr. likusiose augavietėse (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. visose augavietėse (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

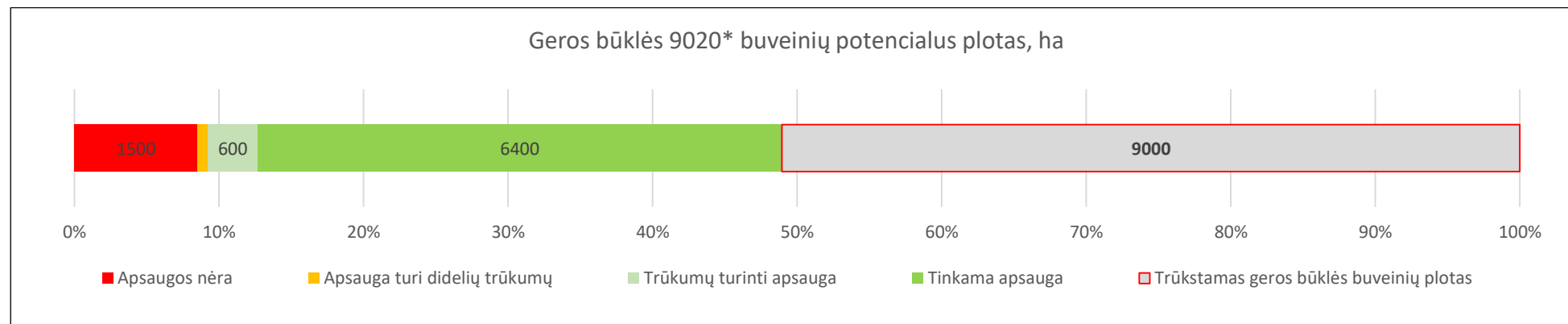
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9020 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 9000 ha trūkumas (3 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

3 pav. Geros būklės 9020* buveinių potencialus plotas.

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba brandūs medynai 1 tipo augavietėse.
- Buveinių medynams būdinga nedidelių ir vidutinių retmių formavimosi dinamika ir natūraliai didžiąją dalį sudaro brandūs medžiai. Svarbioms šviesamėgių medžių rūšims, tokioms kaip ąžuolai, tokiomis aplinkybėmis atsikūrimo galimybės yra apribotos. Natūraliuose nepažeistos ekologinės pusiausvyros miškuose, ypač derlingose augavietėse, medynų dinamikoje svarbų vaidmenį vaidindavo žolėdžiai (šakomis, ūgliais daugiau besimaitinantys elniai ir stirnos pilnai negali užtikrinti šios ekologinės funkcijos), kurie palaikydavo atviras aikšteles. Jose apsaugoti virtuolių ar krūmų galėdavo išaugti šviesamėgių rūšių pavieniai medžiai ar grupės. Tokia miško, medžių grupių ir aikštelių mozaika pasižymi didžiausiu ekotonų ilgiu ir sąlygoja didžiausią biologinę įvairovę. Tikslingas tokios žolėdžių įtakos sugrąžinimas formuojant dalį 9020* buveinių, ypač teritorijose, kuriose ekotonų palaikymas būtinas saugotinių rūšių išsaugojimui. Jose potencialiai gali būti saugomos griežtos apsaugos režimu (pagal nacionalinius teisės aktus tokiu atveju turėtų būti išskirtos atitinkamos reguliuojamos apsaugos zonos) ar BAST. Tinkamą dinamiką lengviau užtikrinti didesniame miškų buveinių ir pievų masyve, todėl turėtų būti siekiama formuoti skirtingų buveinių grupes, kuriose būtų užtikrinama reikalinga žolėdžių įtaka.
- Reikšmingą papildomai reikiamą apsaugoti buveinių ploto dalį (apie 30 %) tikslinga suformuoti ir saugoti jau išskirtuose BAST pakoreguojant šioms teritorijoms keliamus tikslus.

- Atsižvelgiant į numatomą apsaugos režimą galima sinergija užtikrinant susijusių rūšių apsaugą. *Agrimonia pilosa* (jei užtikrinamas ekotonų formavimas, palaikymas), *Cypripedium calceolus*, *Dicranum viridae*, *Cucujus cinaberinus*, *Euphydryas maturna*, *Osmoderma eremita*, *Barbastella barbastellus*, *Myotis dasycneme*, *Ciconia nigra*, *Clanga pomarina*, *Dendrocopos leucotos*, *Leiopicus medius*, *Strix uralensis*.
- Nežiūrint į santykinai didelį 9020* buveinių plotą apsaugos neturinčiose teritorijose, geros būklės buveinių plotas jose sudaro mažiau nei 10 %. Tikslinga ieškoti teisinio reglamentavimo sprendimų, kurie užtikrintų didesnę geros būklės buveinių procentą. Vienas iš galimų sprendimų – privalomas nedidelės reprezentatyvios medynų dalies palikimas natūraliam vystymuisi (miškų sertifikavimo reikalavimo atitikmuo).
- Į potencialų buveinių plotą tikslina įskaityti griežtos apsaugos teritorijose esantį 1 tipo augaviečių plotą, kuriose šiuo metu 9020* buveinės dar nesusiformavusios.
- Dalis 9020* buveinių (iki 5 % palankaus referencinio buveinių ploto) potencialiai gali susiformuoti vykstant kitų EB svarbos buveinių transformacijai.

9050 buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lbl, Lbp, Lcl, **Lcp, Lcs**, Ldl, **Ldp, Lds**, Ncp, **Ncs**, Pc, Pd, Šbl, Šcl, **Šcp, Šcs**, Ucl, Ucp, Ucs, Udl, Udp, Uds

9050 buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lfp, Lfs, Nbl, Ncl, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Pb, Šdp, Šds, Ubp, Ufs augavietėse, kuriose 9050 buveinės natūraliai nėra būdingos arba natūraliomis sąlygomis sudarytų mažesnę dalį nei šiuo metu vidutiniškai užima šiose augavietėse IIA, III ir IV gr. miškuose. Taip pat priskirtos ir pelkinės nusašintos Pcn, Pdn augavietėse, kuriose 9050 buveinių plotas mažėtų atsikuriant ar atkuriant hidrologinį režimą. Paminėtose augavietėse BAST tinkle 9050 buveinės sudaro daugiau kaip 2000 ha, iš jų pusė buveinių ploto yra Ncl augavietėse, kur šios buveinės išskiriamos tarpinėje sukcesijos stadijoje. Leidžiant buveinėms toliau bręsti formuotųsi 9010* buveinės. Dalis buveinių potencialiai transformuotųsi į 9010* buveines ir 1 tipo augavietėse, ypač pažeisto hidrologinio režimo sąlygomis.

<i>Buveinės tipas</i>	9050	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+);	GR draudžiami visi kirtimai. <i>Trūkumai:</i> Augavietėse bręstant medynams galima nedidelės dalies buveinių transformacija į kitas buveines. Transformacijos mastas priklauso nuo hidrologinio režimo natūralumo ir klimatinių veiksnių. Didesnė transformacijos tikimybė yra N hidrotipo augavietėse. L hidrotipo augavietėse buveinės potencialiai stabilesnės, tačiau svarbu užtikrinti tinkamas hidrologines sąlygas. 9050 buveinių palaikymas taikant medynų sukcesiją stabdančias priemones yra netikslingas. Galimi buveinių ploto svyravimai dėl vabzdžių, ypač žievėgraužių invazijų, ar kt. tiesiogiai su ūkine veikla nesusijusių veiksnių. <i>Galimi sprendimai:</i> Plėtojant BAST ir/ar griežtai saugomų teritorijų tinklą 9050 buveinių apsaugą tikslinga numatyti palankiausiose (paryškintose) 1 tipo augavietėse. Dėl žievėgraužių grėsmės griežtą apsaugą tikslingiausia numatyti mažiausiai sausinimo paveiktose su stambesniais pelkiniais kompleksais besiribojančiose teritorijose. Sausinimo įtakojamose teritorijose atkurti hidrologinį režimą. Įtraukti didesnę dalį buveinių Ldp, Lds augavietėse, kuriose buveinės formuojasi pramaišiu su 9020* ar 9160 buveinėmis.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotose buveinėse ir PAST paukščių veisimosi vietose augavietėse (+/-)	<i>Aktualūs tie patys trūkumai kaip ir 9010* buveinių atveju vidutinio apsaugos lygio teritorijose</i> <i>Kiti trūkumai, sprendimai ir komentarai:</i> L hidrotipo augavietėse svarbu atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas. 2 tipui priskirtose Ncl augavietėse galimas dalies buveinių palaikymas užtikrinant jų rotaciją ar vykdant gamtotvarkos priemones ir tokiu būdu būtų stabdant buveinių sukcesiją link 9010* buveinių tipo, tačiau pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas augavietėms, kuriose 9050 buveinės galėtų natūraliai išlikti ir atsikurti bei išlaikyti gerą būklę be papildomų intervencijų.
Žemiausias	IIA gr. Ncs (+/-) IIA gr. Lcp, Lcs, Ldp, Lds (-!) IIA gr. kitose augavietėse (-),	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> L hidrotipo augavietėse tikslinga atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas. Apsaugos lygis sudaro prielaidas santykinai didelio buveinių ploto susiformavimui 2 tipui priskirtose Ncl augavietėse, kuriose buveinių ilgalaikė apsauga negali būti užtikrinta dėl būdingos transformacijos į 9010* buveines.

Nulinis	III, IV gr. (-!), išskyrus III gr. Ncs, Šcp, Šds, IV gr. Šcp, Šds (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i> L hidrotipo augavietėse tikslinga siekti atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas.
----------------	---	---

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

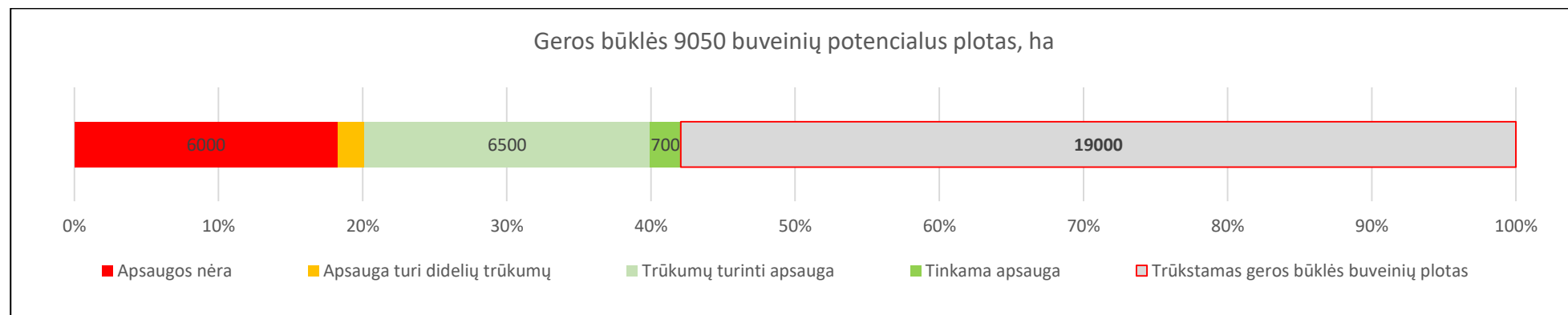
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9050 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 19000 ha trūkumas (4 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

4 pav. Geros būklės 9050 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba brandūs medynai 1 tipo augavietėse.
- Tinkamos apsaugos režimu yra saugoma santykinai nedidelė buveinių dalis, todėl ją tikslinga padidinti bent iki 10 % palankaus referencinio ploto. Griežtai apsaugai tikslinga prioritetą teikti buveinėms, esančioms L hidrotipo 1 tipo augavietėse, didele augaviečių įvairove pasižyminčiose teritorijose, kuriose būtų kaip galima mažiau pažeistas arba atkurtas hidrologinis režimas. Optimaliausios augavietės

nepažeistų didesnių pelkinių kompleksų periferijose, taigi apsauga gali būti derinama su pelkinių miškų buveinių apsauga. Aplink tokius griežtos apsaugos kompleksus tikslinga išskirti bent 300 m buferinę zoną, kurioje galima būtų taikyti sanitarinius kirtimus ir kitas žievėgraužių plitimo suvaldymo priemones.

- Tikslinga pakoreguoti leidžiamą ūkinės veiklos reglamentavimą BAST ir GKD saugomose 9050 buveinėse atsisakant atrankinių ir griežčiau kontroliuojant sanitarinius kirtimus. Tai leistų užtikrinti didesnę geros būklės buveinių plotą BAST tinkle.
- Reikšmingą papildomai reikiamą apsaugoti buveinių ploto dalį (20–30 %) tikslinga suformuoti ir saugoti jau išskirtuose BAST pakoreguojant šioms teritorijoms keliamus tikslus.
- Atsižvelgiant į numatomą apsaugos režimą galima sinergija užtikrinant susijusių rūšių apsaugą. *Buxbaumia viridis*, *Cypripedium calceolus*, *Bonasia bonasia*, *Clanga pomarina*, *Pernis apivorus*, *Strix uralensis*.
- Išskirtinai didelis 9050 buveinių plotas yra apsaugos neturinčiose teritorijose, tačiau geros būklės buveinių dalis nesudaro 20 %. Tikslinga ieškoti teisinio reglamentavimo sprendimų, kurie užtikrintų didesnę geros būklės buveinių procentą. Vienas iš galimų sprendimų – privalomas nedidelės reprezentatyvios medynų dalies palikimas natūraliam vystymuisi (miškų sertifikavimo reikalavimo atitikmuo).
- Į potencialų buveinių plotą tikslina įskaityti griežtos apsaugos teritorijose esantį 1 tipo augaviečių plotą, kuriose šiuo metu 9050 buveinės dar nesusiformavusios.
- Reikšminga dalis 9050 buveinių šiuo metu yra 2 tipo augavietėse, kuriose potencialiai transformuosi į kitas augavietes. Dalis tokių buveinių potencialiai gali būti saugoma gamtiniuose draustiniuose jas periodiškai iškertant ir sudarant prielaidas susiformuoti pakaitiniams draustiniams kitose vietose, tačiau jos neturėtų sudaryti daugiau kaip 10 % palankaus referencinio ploto.

9060 buveinių plotai yra per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl jos neskirstytos į atskirus tipus.

Buveinės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcl, Lcp, Ldp, Nal, **Nbl, Ncl, Ncp**, Ndp, Nds, Pcn, **Šal, Šbl, Šcl**, Šcp Šdp, Šds ir Ucl (potencialiai optimaliausios augavietės yra pažymėtos patamsintu šriftu).

<i>Buveinės tipas</i>	9060	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+!)	GR draudžiami kirtimai, kita ūkinė veikla. GR šių buveinių plotas yra itin mažas. Esamomis sąlygomis šis apsaugos lygmuo potencialiai nėra tinkamas, tačiau taikant kontroliuojamus gaisrus ir/ar ganiavą būtų palankus buveinių apsaugai.
Vidutinis	BAST, GKD (+/-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² . Atrankiniai ir sanitariniai kirtimai turi mažesnį neigiamą poveikį buveinių plotui ir būklei, palyginus su daugeliu kitų EB svarbos miško buveinių, nes buveinėms nekeliami aukšti medynų brandos ir negyvos medienos kiekio reikalavimai. Buveinių struktūros palaikymui, rūšinei sudėčiai svarbus žolėdžių ekstensyvus ganymas, periodiški gaisrai. Medynų kaitos užtikrinimui, ypač pušų dominuojamuose medynuose, būtina formuoti pakaitines buveines palankaus referencinio ploto palaikymui.
Žemiausias	IIA gr. (+/-)	Atvejiniai kirtimai potencialiai neigiamai įtakoja buveinių plotą, tačiau kartu atvejiniai kirtimai užtikrina buveinių atsinaujinimą. Tikslinga užtikrinti artimesnę natūraliai augavietėms būdingą medynų kaitos dinamiką periodiškai taikant kontroliuojamus gaisrus.
Nulinis	IIB ir III gr. (+/-) IV gr. (-!)	Galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. Atkūrimo reglamentavimas ir praktika, einamieji kirtimai gali įtakoti medynų rūšinės sudėties ir medyno tankumo kaitą. Tai viena iš nedaugelio buveinių tipų, kuriose apsauga galėtų būti lengviau suderinama su IIB grupės miškams keliamais tikslais. Duomenų trūkumas neleidžia įvertinti ūkinio naudojimo IV gr. miškuose įtakos buveinių būklei ir plotui, tačiau atsižvelgiant į nedidelį buveinių plotą šalyje ir potencialią ūkinės veiklos įtaką tikslinga įtraukti didesnę dalį buveinių į BAST, GKD ar bent IIA gr. miškus ir tokiu būdu sudaryti prielaidas pakankamo referencinio ploto užtikrinimui.

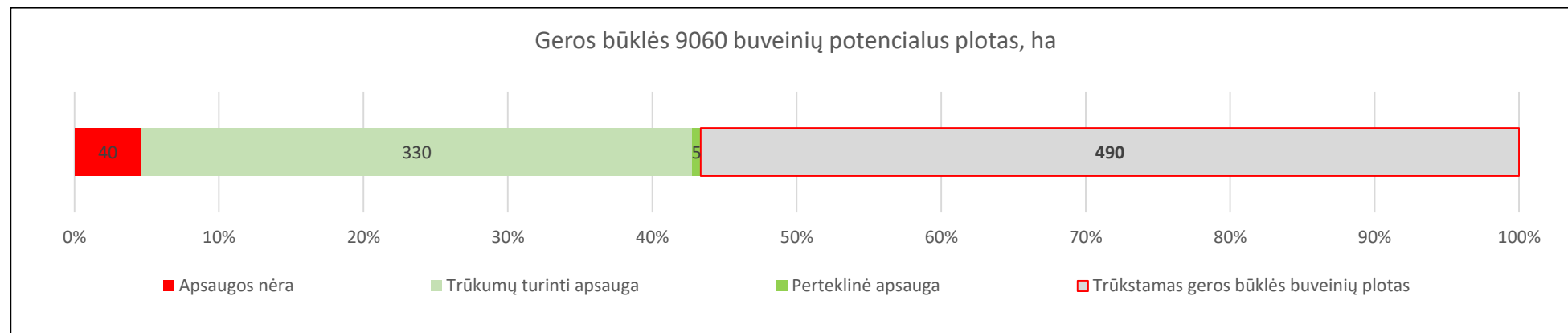
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9050 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 490 ha trūkumas (5 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

5 pav. Geros būklės 9060 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Griežta apsauga nėra palanki šių buveinių apsaugai. Ji potencialiai galėtų būti taikoma saugomuose buveinių kompleksuose, kuriuose mozaikiškos struktūros palaikymui būtų taikomas ekstensyvus ganymas.
- Potencialių buveinių formavimosi plotų atranka pagal augavietes yra komplikauta, todėl plėtojant BĮST turėtų būti orientuojamasi į jau inventorizuotų buveinių plotų apsaugą plėtojant BAST tinklą.
- Tikslinga parengti gaires IIB grupės miškų tikslų ir 9060 buveinių apsaugos suderinimui.
- Atsižvelgiant į numatomą apsaugos režimą galima sinergija užtikrinant susijusių rūšių apsaugą *Dianthus arenarius*, *Pulsatila patens*

9070 buveinių fragmentai yra augavietėse, kurios būdingos 9020*, 9050 ir 9010* buveinėms.

<i>Buveinės tipas</i>	9070	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+!)	GR draudžiami kirtimai, kita ūkinė veikla. GR šių buveinių plotas yra nedidelis. Ūkinės veiklos apribojimai sudaro sunkumų buveinių būklės užtikrinimui, nes būtina ganiava. Norint sudaryti tam prielaidas turi būti išskirtos reguliuojamos apsaugos zonos. Tai užtikrinus, griežta apsauga būtų palanki buveinių išsaugojimui.
Vidutinis	BAST, GKD (–!)	Buveinių palaikymui miško kirtimo reglamentavimo tvarka yra sunkiai pritaikoma. Didžiojoje dalyje buveinių išvis neįtakotas miškas. Žemės naudmenų deklaravimo tvarka sudaro prielaidas tik jau esančių buveinių išsaugojimui, bet ne jų formavimui. Taip pat nesudaromos prielaidos pavienių lazdynų krūmų ar kadagių išsaugojimui. Išlieka didelė pavienių medžių sunaikinimo grėsmė. Būtina sukurti palankesnes prielaidas ekstensyvios agro-miškininkystės vystymui. BAST ir GKD būtina įgyvendinti buveinių atkūrimo ir palaikymo projektus.
Žemiausias	IIA gr. (–!)	<i>Kaip ir vidutinio apsaugos lygmens atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (–!)	<i>Kaip ir vidutinio apsaugos lygmens atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rūšių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

9070 buveinių apsaugos reglamentavimas šiuo metu nesudaro prielaidų geros būklės buveinių formavimuisi ir palaikymui. **Visas siekiama geros būklės buveinių plotas (788 ha) turi būti atkurtas. Buveinių perspektyvos labai priklauso nuo ekstensyvios agro-miškininkystės plėtos (tinkamo reglamentavimo ir skatinimo mechanizmų)**

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Buveinių atkūrimui ir apsaugai skirtų teritorijų atranka sietina su tikslinių rūšių išsaugojimu *Agrimonia pilosa*, *Cypripedium calceolus*, *Dianthus arenarius*, *Osmoderma eremita*, *Coracias garulus*.
- Buveinių apsauga turėtų būti derinama su agro-miškininkystės taikymu, ekotonų, aikštelių palaikymu kitose buveinėse (9020*, 9010*, 9050) ar potencialiose jų formavimosi augavietėse, taip pat mišku neapaugusių pievų, pelkių buveinių palaikymu miškų periferijoje. Buveinių formavimas įvairių buveinių kompleksuose potencialiai perspektyvesnis ir turintis didesnę ekologinę prasmę nei išskirtų nedidelių buveinių fragmentų intensyviai naudojamame kraštovaizdyje palaikymas.

9080* buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lal, Lbl, Lcl, Pb, Pbn, **Pc, Pcn, Pd, Pdn**, Ubl, Ubp, **Ucl, Ucp, Ucs, Udp**, Uds.

9080* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Ldp, Lds, Pa, Udl (kiek daugiau kaip 400 ha saugoma BAST tinkle)

<i>Buveinės tipas</i>	9080*	
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+), išskyrus Pbn, Pcn augavietėse (-)	GR draudžiami visi kirtimai. <i>Komentarai:</i> Apsaugos režimas yra palankus buveinėms, jei užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris <u>priklauso ne tik nuo tiesioginio buveinių sausinimo, bet ir nuo vandens surinkimo baseino hidrologinių pertvarkymų, medyno sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo, klimatinų veiksmų</u> . Neužtikrinus tinkamo hidrologinio režimo griežta apsauga nesudarys prielaidų gerai buveinių būklei ir pilnam augaviečių potencialo išnaudojimui. Juodalksnynų plotas gali mažėti netinkamų atsikūrimui hidrologinių sąlygų teritorijose, kuriose užliejimas (trukmė ir mastas) nesudaro prielaidų juodalksnių atsikūrimui.
Vidutinis	BAST, GKD, PAST paukščių veisimosi vietose (+/-), išskyrus Pdn (-) ir Pbn, Pcn (-!).	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . Sanitarinių ir atrankinių kirtimų neigiamas poveikis (žr. informaciją pateikiamą prie 9010* buveinių vidutinio apsaugos lygio) buveinių plotui ir būklei yra potencialiai mažesnis nei 9010*, 9020* ar 9050 buveinių atveju dėl mažesnių medynų brandos ir negyvos medienos kiekių reikalavimų. Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu. Tinkamas hidrologinis režimas <u>priklauso ne tik nuo tiesioginio sausinimo, bet ir vandens surinkimo baseino hidrologinių pertvarkymų, medyno sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo, klimatinų veiksmų</u> .
Žemiausias	IIA gr. visose augavietėse (-), išskyrus Pbn, Pcn (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu.
Nulinis	III gr. Pbn, Pcn, Ucp (-!), III gr. kitose augav. (-) IV gr. Pc, Ucl, Udp (-) IV gr. kitose augav. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

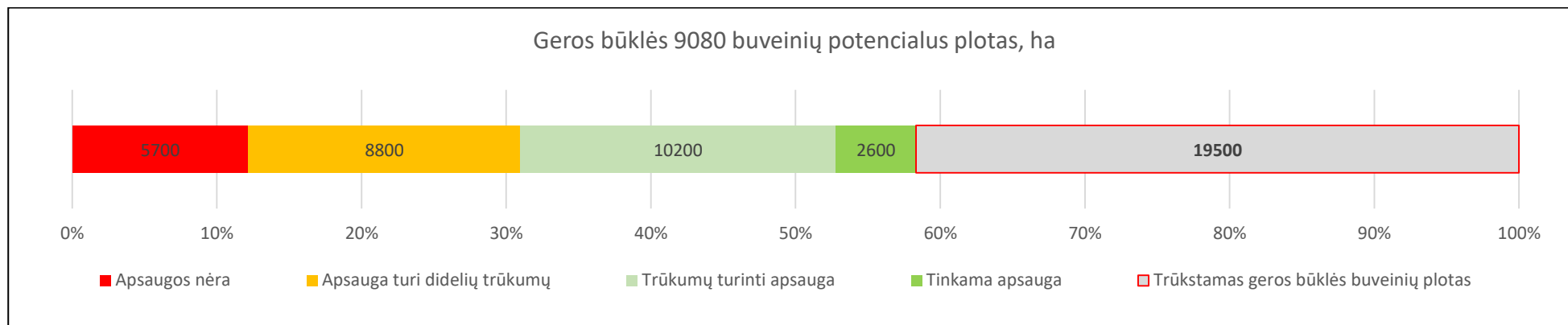
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9080* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 19 500 ha trūkumas (6 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

6 pav. Geros būklės 9080* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba medynai 1 tipo augavietėse (neatsižvelgiant į medynų brandą). Siekiama įtraukti pilnas hidrologiniškai susijusias pelkines ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseiną, derinant su kitų EB svarbos pelkinių ir ne pelkinių buveinių, kurioms svarbus natūralus hidrologinis režimas (pvz. 9050, 91E0*), apsaugos poreikiais.
- Siekiant padidinti geros būklės buveinių plotą jau saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose būtina atkurti hidrologinį režimą.

9160 buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Ldp, Lfp, Ncp, **Ncs, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Šcp, Šcs, Šdp, Šds**

9160 buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Ldl, Lcp, Lcs, Lds, Lfs, Ncl, Udp, Uds, Ufp, Ufs. Ufl augavietės. L ir U hidrotipo augavietėse buveinių paplitimas yra susijęs su hidrologiniu režimu. Mažiau apsausintuose ar apsausėjusiuose sunkaus dirvožemio plotuose skroblas pralaimi konkurencinę kovą prieš eglę. Mažiau palankios jam ir lengvo dirvožemio augavietės. 2 tipo augavietėse BAST tinkle yra numatyta saugoti 1,1 tūkst. ha 9160 buveinių.

<i>Buveinės tipas</i>	9160	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+)	GR draudžiami visi kirtimai. Buveinių būklę ilgalaikėje perspektyvoje apsprendžia augaviečių tinkamumas. Prastėjančios būklės buveinės (pvz. didėjant eglių daliai) tikslinga palikti natūraliam vystymuisi.
Vidutinis	BAST ir GKD inventorizuotose buveinėse ir PAST paukščių veisimosi vietose ^{1,2} (+/-)	BAST saugomose buveinėse ir GKD inventorizuotose buveinėse galimi atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , o neišskirtų buveinių (naujai susiformavusiuose) plotuose GKD galimi ir atvejiniai kirtimai. GKD taip pat aktualus rūšinę įvairovę užtikrinantis medyno atkūrimas ir einamieji kirtimai. <i>Aktualūs tie patys bendrieji trūkumai kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Skroblaus gebėjimas atželti (atsparumas kanopinių poveikiui, pakantumas šešėliui) daro jį konkurencinga rūšimi, kuri linkusi plisti tinkamose augavietėse, jei nepašalinama miško atsikūrimo ir ugdymo laikotarpis. GKD vykdant atvejinius kirtimus svarbu užtikrinti būdingą rūšinę įvairovę atsikuriant medynams. Tai gali būti pasiekta tinkamu reglamentavimu. Galiojantys miško atkūrimo ir įveisimo nuostatuose numatyta galimybė IIA ir III gr. ir privačiuose miškuose atsikurti skroblynams, bet nėra aišku koku mastu šia galimybe yra pasinaudojama. Dėl klimato kaitos ir 9160 buveinių apsaugos galimas 9020* buveinių ploto mažėjimas. Į tai turėtų būti atsižvelgiama numatant medynų atkūrimo reglamentavimą.
Žemiausias	IIA gr. (-) išskyrus Ncp (+/-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!), išskyrus III gr. Ncp, Nfs (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

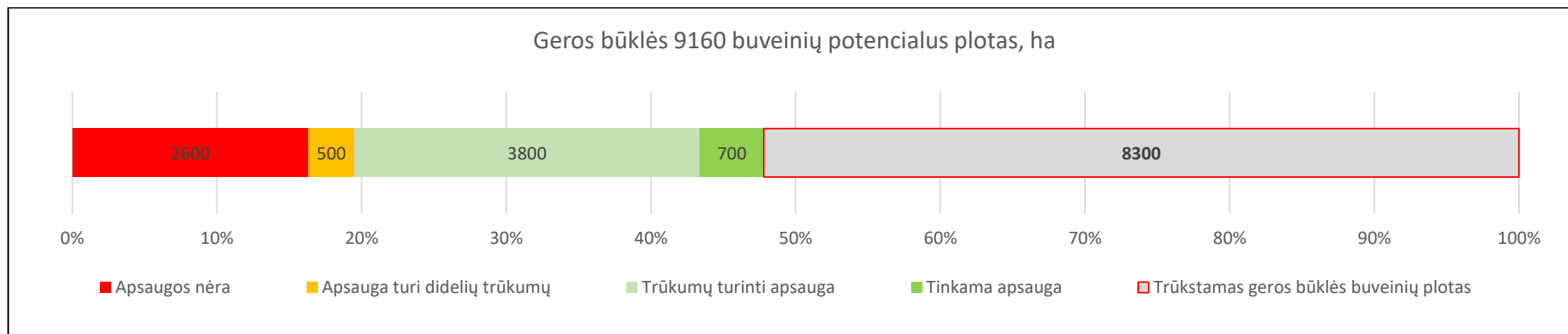
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9160 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 8 300 ha trūkumas (7 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

7 pav. Geros būklės 9160 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba medynai 1 tipo augavietėse besiribojančiose su esamomis buveinėmis.
- Reikšmingą papildomai reikiamą apsaugoti buveinių ploto dalį (20–30 %) tikslinga suformuoti ir saugoti jau išskirtuose BAST pakoreguojant šioms teritorijoms keliamus tikslus.

9180* buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Šcl, Šcp, **Šcs, Šdp, Šds**.

9180* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lcp, Ldp, Lds, Ncl, Ncp, Ndp, Nds, Nfs augavietės, kuriose BAST saugomos buveinės sudaro 440 ha.

<i>Buveinės tipas</i>	9180*	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+), GR Šcl, Šcp augavietėse (+!)	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtos apsaugos poreikis šių buveinių palankaus ploto ir geros būklės užtikrinimui nėra didelis, nes buveinėms nekeliami aukšti brandos ir negyvos medienos reikalavimai. Tačiau dalis buveinių palankiausiose (Šds, Šdp, Šds) augavietėse galėtų būti saugoma griežtu režimu. Šcl ir Šcp augavietėse dalyje buveinių, priklausomai nuo šlaito ekspozicijos, gruntinio vandens išsikrovimo vietų ir kitų veiksnių apspręstų mikroklimatinių ypatumų galima kaita į 9050 buveines
Vidutinis	BAST, GKD, PAST paukščių veisimosi vietose (+), išskyrus Šcl, Šcp augavietėse (+/-).	BAST saugomose ir GKD išskirtos buveinėse leidžiami atrankiniai ir/ar sanitariniai kirtimai, kurių bendrieji trūkumai yra aptarti 9010* buveinių atveju, yra mažiau aktualūs šioms buveinėms. Mažiau palankių augaviečių įtraukimas į buveinių apsaugos plotus potencialiai turėtų didesnę įtaką geros būklės buveinių plotui.
Žemiausias	IIA gr (-)	Galimi atvejiniai kirtimai, kurie mažina buveinių plotą. Kirtimų įtaka būklei yra mažiau išreikšta. Be to, atvejinių kirtimų taikymas šlaituose sąlygoja dirvos eroziją. <i>Galimas sprendimas</i> – atvejinių kirtimų atsisakymas šlaituose II gr. miškuose. Tai leistų padidinti buveinių santykinį plotą būdingose augavietėse ir kartu sumažinti vandens sukeltos dirvos erozijos galimybes.
Nulinis	III, IV gr. visose augavietėse (-), išskyrus Šcl, Šdp (-!)	Galimi visi pagrindiniai kirtimai, tik miško kirtimo taisyklėse plynų kirtimų plotas yra apribotas 15–45° šlaituose, statesniuose – plyni kirtimai negalimi. Leidžiami kirtimai reikšmingai įtakoja buveinių plotą ir būklę.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

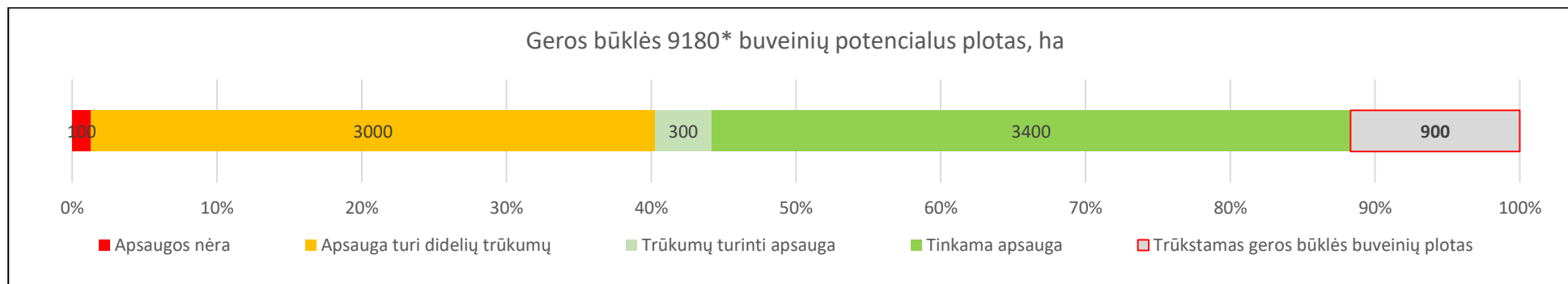
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9180* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 900 ha trūkumas (8 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

8 pav. Geros būklės 9180* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės.
- Tikslinga nedidelę dalį buveinių saugoti griežtos apsaugos režimu derinant su rūšių apsauga (*Cucujus cinnaberinus*, *Osmoderma eremita*, *Barbastella barbastellus*, *Myotis dasycneme*, *Leiopicus medius*).

9190 buveinių inventorizuoti plotai per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl jos neskirstytos į atskirus tipus.

Buveinės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcp, **Nbl**, Nbp, Ncl, Ncp, Ncs, Šcp, Šdp. Potencialiai optimaliausia yra Nbl augavietė. Buveinės gali formuotis tik jūrinio klimato įtakoje, todėl paplitusios tik šalies pietvakariuose penkiuose biogeografiniuose rajonuose: Kuršių marių pamario, vakarų ir vidurio žemaičių, Nemuno paslėnių ir šiaurinių Panemunių rajonuose.

<i>Buveinės tipas</i>	9190	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR šių buveinių nėra (+*)	Griežta apsauga galėtų būti taikoma tik užtikrinus būtinus trikdžius (kontroliuojamus gaisrus, ganiavą)
Vidutinis	BAST, GKD (+/-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , PAST paukščių veisimosi vietose buveinių nėra išskirta. <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i> Buveinių struktūros palaikymui medynų atsikūrimui svarbus žolėdžių ekstensyvus ganymas, periodiškai gaisrai. Šie trikdžiai turėtų būti užtikrinti bent jau BAST saugomose buveinėse.
Žemiausias	IIA gr. (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

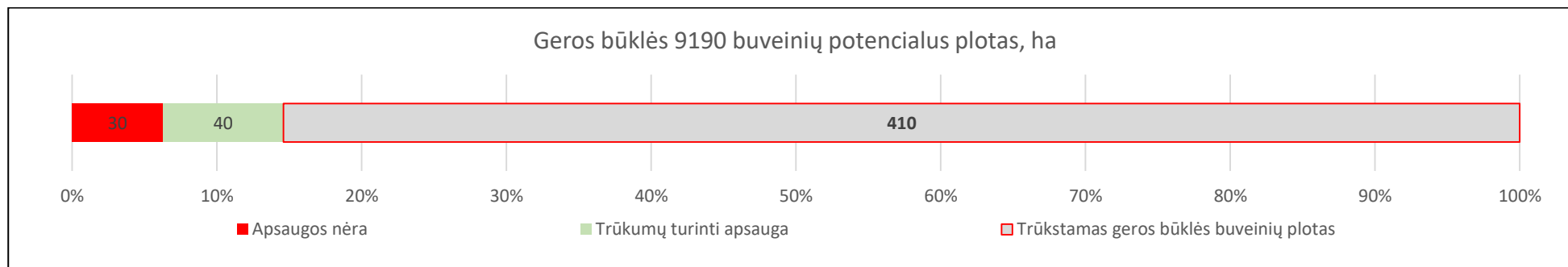
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9190 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 900 ha trūkumas (9 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

9 pav. Geros būklės 9190 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės, gretimi į Nbl augavietes patenkantys plotai, kuriuose ąžuolai sudaro reikšmingą 1 ardo dalį (pagal miškotvarkos duomenis). Naujai formuojamos buveinės turi patekti į buveinių būdingo paplitimo arealą.
- Buveinių apsauga turėtų būti derinama su agro-miškininkystės taikymu, ekotonų, aikštelių palaikymu kitose miško buveinėse (9020*, 9010*, 9050), taip pat pievų buveinių palaikymu potencialių buveinių periferijoje.

91D0* buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lbl, **Pa, Pan, Pb, Pbn**, Pc, Pd, Ual, **Ubl, Ubp**, Ucl, Ucp, Ucs

91D0* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos Pcn augavietės, kuriose atsikuriant ar atkuriant hidrologinį režimą tikėtinas reikšmingas 91D0* buveinių ploto mažėjimas atsikuriant 9080* buveinėms. BAST numatomos saugoti jų plotas sudaro 600 ha

<i>Buveinės tipas</i>	91D0*	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+), išskyrus Pbn augavietėse (-)	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas yra palankus buveinėms, jei užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris priklauso nuo buveinių sausinimo, medynų sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo ir klimatinio veiksmų. Aplinkinių teritorijų sausinimas per bendrą gruntinio lygio pažeminimą labiau įtakoja buveines mažesniuose pelkiniuose kompleksuose, L ir U augavietėse. Neužtikrinus tinkamo hidrologinio režimo griežta apsauga nesudarys prielaidų gerai buveinių būklei ir pilnam augaviečių potencialo išnaudojimui. Dalyje plotų, ypač Pb augavietėse, sukcesija, ypač veikiant klimato kaitos sąlygotiems kritulių vandens balanso pokyčiams, gali apspręsti nedidelės dalies buveinių būklės blogėjimą. Kuo didesnis pelkinis kompleksas, mažesnė sausinimo įtaka ir palankesnis kritulių vandens balanso rajonas, tuo mažiau tikėtini neigiami pokyčiai.
Vidutinis	BAST, GKD, PAST paukščių veisimosi vietose (+/-), išskyrus Pbn (-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . Nepažeisto hidrologinio režimo sąlygomis galimi kirtimai potencialiai neturėtų reikšmingos neigiamos įtakos bendram buveinių plotui, bet apspręstų mažesnį geros būklės buveinių plotą.
Žemiausias	IIA gr. (-), išskyrus Pa, Pan, Ubl (+/-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu. Neigiami veiksniai (galimi kirtimai ir hidrologinio režimo pakeitimai) ribotai mažina buveinių plotą Pa augavietėse (iki 1,5 karto), reikšmingiau – kitose augavietėse, bet daugumoje atvejų IIA gr. miškuose apspendžia mažą (mažiau nei 50 %) geros būklės buveinių plotą. <i>Galimi sprendimai</i> – apsaugos lygio kėlimas turėtų būti derinamas su hidrologinio režimo atkūrimu.
Nulinis	III gr. Pa, Pan (+/-); III gr. Lbl, Pcn (-!); III gr. kitose augav. (-) IV gr. Lbl, Pc, Pcn (-!), kitose (-)	III, IV gr. miškuose galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. III gr. miškuose, pagal turimus duomenis, neigiamas įvairių veiksmų poveikis buveinių plotui Pa, Pan augavietėse yra panašus kaip ir IIA gr. miškuose. Kitose augavietėse – didesnis. Buveinių būklė blogiausia IV gr. miškuose. <i>Galimi sprendimai</i> – apsaugos lygio kėlimas turėtų būti derinamas su hidrologinio režimo atkūrimu.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

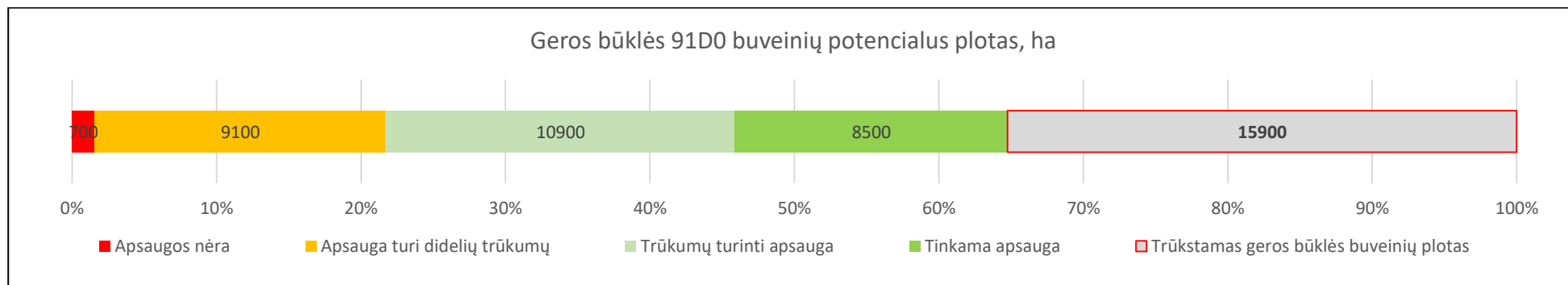
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91D0* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 15900 ha trūkumas (10 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

10 pav. Geros būklės 91D0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba medynai 1 tipo augavietėse (neatsižvelgiant į medynų brandą). Siekiama į saugomą teritoriją įtraukti pilnas hidrologiškai susijusias pelkines ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseinus, derinant su kitų EB svarbos pelkinių ir nepelkinių buveinių, kurioms svarbus natūralus hidrologinis režimas (pvz. 9050, 91E0*), apsaugos poreikiais.
- Tinkamą buveinių apsaugą jau įsteigtose saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose galima užtikrinti tik atkuriant hidrologinį režimą.

91E0* buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lcl, **Ldl, Ldp, Lds**, Lfl, Lfp, Pc, Pcn, Pd, Pdn, Šcl, Šcp, Šcs, Šdp, Šds, **Ucl, Udl, Udp, Uds**, Ufl, Ufp, Ufs

91E0* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lcp, Lcs, Lfs, Ncl, Nds, Nfp, Pa, Pb, Pbn, Ucp, Ucs, kuriose BAST numatyta saugoti 750 ha.

<i>Buveinės tipas</i>	91E0*	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR optimaliose augavietėse (+);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas yra palankus buveinėms, tačiau svarbu, kad griežtai apsaugai parinktose teritorijose saugomos buveinės būtų optimaliose (1 tipo) augavietėse ir būtų užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris priklauso nuo tiesioginio sausavimo, gretimų vandens telkinių hidrologinio režimo ir klimatinių veiksnių.
Vidutinis	BAST, GKD, PAST paukščių veisimosi vietos (+/-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra svarbūs buveinių geros būklės ir ploto užtikrinimui nei leidžiami kirtimai.
Žemiausias	IIA gr. (-), išskyrus Pc, Pd, Pdn, Ucl (+/-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra kritiniai veiksniai geros būklės buveinių užtikrinimui. Galimi atvejiniai kirtimai daugumoje augaviečių apsprendžia mažesnę santykinę buveinių plotą.
Nulinis	III gr. Pc, Pd, Ucl (+/-), III gr. kitose augavietėse (-), IV gr. Pc, Pcn, Pd, Pdn, Ucl, Udl (-) IV gr. kitose augavietėse (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i> Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra kritiniai veiksniai buveinių ploto ir geros būklės buveinių užtikrinimui.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

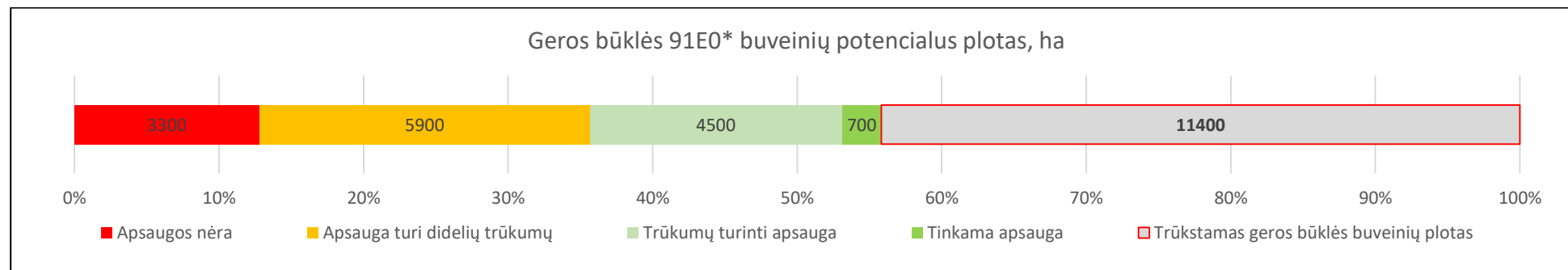
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti tinkamos ir trūkumų turinčios apsaugos teritorijose.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91D0* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 15 900 ha trūkumas (11 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

11 pav. Geros būklės 91E0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir medynai 1 tipo augavietėse. Tais atvejais, kai 91E0* buveinės išskiriamos pelkinių kompleksų pakraščiuose, siekiama į saugomas teritorijas įtraukti pilnas hidrologiškai susijusias ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseinus.
- Tinkamą buveinių apsaugą jau įsteigtose saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose galima užtikrinti tik atkuriant natūralų hidrologinį režimą.

91F0 buveinių inventorizuoti plotai per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl neskirstytos pagal augaviečių tipus. Buveinės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcl, **Lcp**, Lcs, **Ldp**, **Lds**, Lfp, **Lfs**, Ncl, Ncp, Ndp, Nds, Nfp, Šcl, Šcs, **Šdp**, **Šds**, Ucl, Udp, Uds. Potencialiai optimaliausios yra patamsintos augavietės.

<i>Buveinės tipas</i>	91F0	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	BAST saugomose buveinėse, GR (+);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežta apsauga yra potencialiai vienas iš optimaliausių buveinių apsaugos būdų, tačiau šiuo būdu saugoma nežymi buveinių ploto dalis. BAST saugomose 91F0 buveinėse be specialiųjų leidžiami ir sanitariniai kirtimai ¹ . Pastarieji pakankamai griežtai reglamentuoti – negali būti kertami plačialapiai brandūs medžiai, šalinama stambi negyva mediena. Svarbu tinkamai aiškiai apibrėžti sanitarinių kirtimų vykdymo EB svarbos buveinėse tvarką ir kontrolės mechanizmus. Plynų sanitarinių kirtimų tikimybė yra labai maža.
Vidutinis	GKD (+/-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , PAST paukščių veisimosi vietose buveinių nėra išskirta. <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i>
Žemiausias	IIA gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

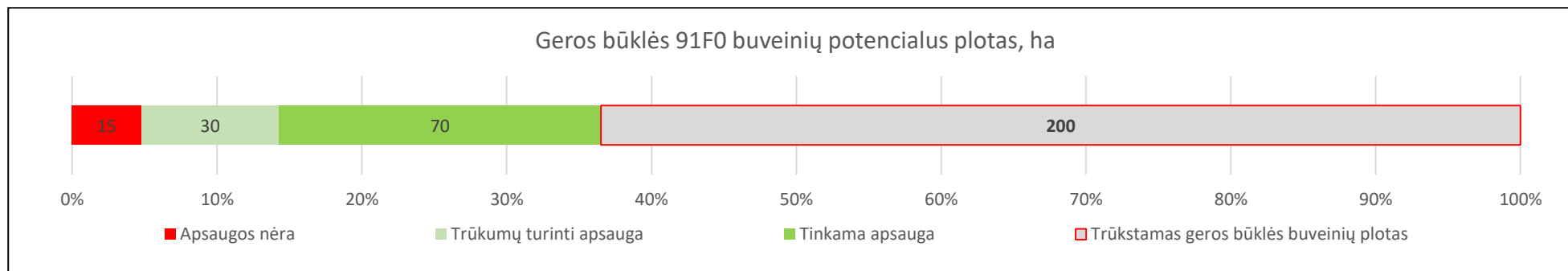
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91F0 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas 200 ha trūkumas (12 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

12 pav. Geros būklės 91F0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir brandūs ažuolų, uosių ir guobų pirmame arde turintys medynai susiformavę paryškintose augavietėse didžiųjų upių slėniuose atokiau nuo sausinimo sistemų.
- Bent 10 % buveinių turėtų būti saugomos griežtos apsaugos teritorijose.

91T0 buveinių augavietės: Lal, **Nal**, Nbl

<i>Buveinės tipas</i>	91T0	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (–*);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas būtų palankus buveinėms tik jei būtų užtikrinami buveinių medynus atkuriantys ir struktūrą formuojantys veiksniai, iš kurių svarbiausias yra gaisras. Šiuo metu gaisrai yra operatyviai gesinami, o kontroliuojami gaisrai nėra taikomi. Derlingesnė Nbl augavietėse reikalinga didesnė gaisro įtaka oligotrofiškumo padidinimui, todėl griežta apsauga yra mažiau palanki.
Vidutinis	BAST, GKD, PAST paukščių veisimosi vietos (–)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i> Tiek atrankiniai, tiek sanitariniai kirtimai neigiamą įtaką buveinių būklei, kurios atsikūrimui mažo produktyvumo augavietėse reikalingas gana ilgas laiko tarpas.
Žemiausias	IIA gr. (–!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (–!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

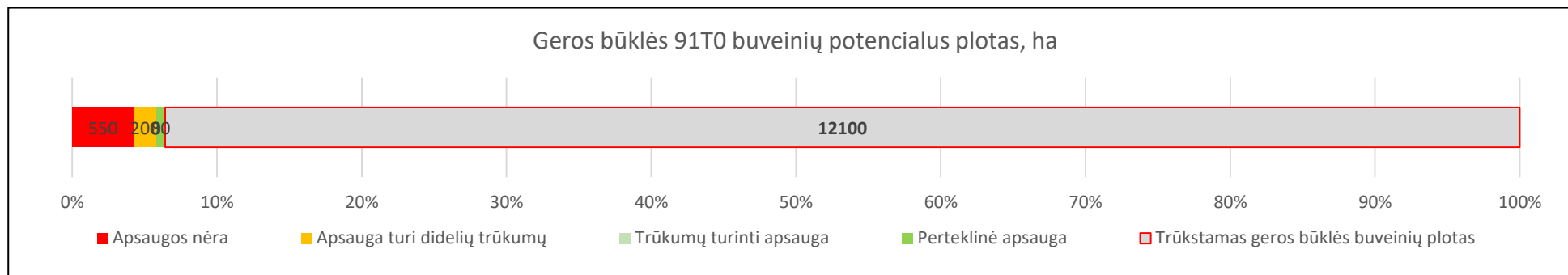
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91T0 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 15 900 ha trūkumas (10 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ir didinant saugomų buveinių plotą esamame BAST tinkle.

13 pav. Geros būklės 91T0 buveinių potencialus plotas

Dabartinis veiklos reglamentavimas nesudaro prielaidų geros būklės buveinių formavimuisi ir palaikymui.

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba Nal augavietėse esantys brandūs medynai.
- Dalį buveinių tikslinga saugoti griežtos apsaugos teritorijose kompleksuose su 9010* buveinėmis, kuruose būtų užtikrinami žemutiniai gaisrai – itin svarbūs buveinės formuojantys veiksniai.
- Didžiąją dalį buveinių tikslinga saugoti BAST. Bent dalyje plotų gera buveinių būklė taip pat turėtų būti užtikrinama periodiškais žemutiniais gaisrais. Dalis buveinių galėtų būti saugoma rotaciniu būdu, gretimuose plotuose suformuojant pakaitines buveines. Pakaitinių buveinių formavimosi plotai taip pat turėtų būti saugomi užtikrinant jų natūralų atsikūrimą, medžių tankį.
- Apsaugą tikslinga derinti su rūšių apsauga *Arnica montana*, *Pulsatila patens*, *Aegolius funereus*, *Coracias garulus*, *Tetrao urogalus*.